



**Парк природе "Голија" и резерват биосфере "Голија – Студеница"**  
**Телефони: 036/736 - 861; 737 - 782; фак.: 036/736 - 252**  
**Милуна Ивановића број 9, Рашка**  
**Број: 3574/1**  
**Датум: 19.10.2010.године**

**ПЛАН УПРАВЉАЊА**  
**ПАРКА ПРИРОДЕ „ГОЛИЈА“**  
**за период 2011. - 2020. године**

**Септембар 2010. године**

## Садржај

Редни број поглавља	Назив	Број стране
	Увод .....	3
1.	Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса ПП „Голија“ .....	7
2.	Оцена стања животне средине ПП „Голија“ .....	11
3.	Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПП „Голија“ .....	14
4.	Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“ .....	17
5.	Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“ .....	27
6.	Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности ПП „Голија“ .....	31
7.	Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада .....	40
8.	Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПП „Голија“ .....	42
9.	Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у ПП „Голија“ .....	46
10.	Активности на промоцији вредности ПП „Голија“ .....	53
11.	Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПП „Голија“ .....	55
12.	Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПП „Голија“ ....	57
13.	Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПП „Голија“ .....	59
14.	Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања ПП „Голија“ .....	63
15.	Прилози .....	67
16.	Литература .....	72

## **УВОД**

## Увод

Влада Републике Србије донела је Уредбу о заштити Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 45/2001 од 20.07.2001.године), којом се подручје планина Голија и Радочело ставља под заштиту као Парк природе под именом "Голија".

Чланом 1. Уредбе Владе републике Србије ово добро сврстава се у I категорију, као добро од изузетног значаја, док је део Парка природе Голија, одлуком комисије UNESCO-а у оквиру програма МАВ-а октобра месеца 2001. године, проглашен за **Резерват биосфере „Голија-Студеница“**.

Површина парка природе Голија износи 75.183 хектара, а у оквиру ове површине издвојен је Резерват биосфере „Голија-Студеница“ у укупној површини од 53.804 хектара.

Граница Парка природе "Голија", према Уредби о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Голија" („Сл.гл.РС“, број 16/2009 од 06.03.2009.године), обухвата делове територије два гарда и три општине и то:

- **Општина Ивањица (11 целих КО и делови 4 КО):** целе: Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри до, Коритник, Куманица, Чечина, и делови: Ерчеге<sup>1</sup> Братљево, Медовине, Смиљевац;
- **Град Краљево (8 целих КО и делови 4 КО):** целе: Брезова, Бзовик, Врх, Долац, Дражиниће, Милиће, Река, Рудно и делови: Савово, Орља глава, Ушће, Засад.
- **Општина Рашка (5 КО):** Биниће, Боровиће, Градац, Крушевица, Плешин;
- **Град Нови Пазар (5 КО):** Драмиће, Кузмичево, Мухово, Раст, Радаљица;
- **Општина Сјеница (1 КО):** Шаре.

У оквиру граница Парка природе нема урбаних насеља, а руралних је укупно 32, од којих је 30 сеоских насеља обухваћених у целини, а два делимично: Медовине-Ивањица, Мухово-Нови Пазар. У оквиру ових насеља налази се око 150 засеока.

Резерват биосфере "Голија-Студеница" обухвата територију Парка природе "Голија" само на подручју:

- **Општина Ивањица (11 целих КО и делови 4 КО):** целе: Брусник, Вионица, Врмбаје, Вучак, Глеђица, Градац, Дајићи, Добри до, Коритник, Куманица, Чечина, и делови: Ерчеге Братљево, Медовине, Смиљевац;
- **Град Краљево (8 целих КО и делови 4 КО):** целе: Брезова, Бзовик, Врх, Долац, Дражиниће, Милиће, Река, Рудно и делови: Савово, Орља глава, Ушће, Засад.

Влада Републике Србије за стараоца – управљача (сагласно новом Закону о заштити природе „Сл.гл.РС“, број 36/15.05.2009. године) одредила је Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд.

<sup>1</sup> Уредбом није именована КО Ерчеге, чији део, недвојбено, на основу Студије и графичког прилога, припада Парку природе.

Послове непосредног управљања Парком природе „Голија“ на терену спроводи Управник Парка природе "Голија" и делови Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, Шумска газдинства : „Голија“ - Ивањица; „Шумарство“ - Рашка и „Столови“ - Краљево.

Према Закону о заштити природе план управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја; смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, јер је акт о заштити подручја планина Голија и Радочело донела Влада Републике Србије.

План управљања ПП „Голија“ урађен је у складу са:

- Законом о заштити природе (чланом 53. прописан садржај плана) и
- Уредбом о заштити ПП „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 45/2001 од 20.07.2001.године).

За израду План управљања ПП „Голија“, као стручна основа коришћени су :

- Услови заштите природе и животне средине за израду Плана управљања за једанаест заштићених природних добара за период 2011.-2020. године, које је издао Завод за заштиту природе Србије (допис бр: 03-1680/2), према захтеву Јавног предузећа "Србијашуме" Београд (допис бр: 6488/08.07.2010).
- Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 16/06.03.2009. године).
- Студија заштите Парка природе „Голија“ (Завод за заштиту природе Србије, 2000. године).
- Општа основа за Голијско шумско подручје, важности за период 2010.-2019.године (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Голија“ Ивањица).
- Општа основа за Доње - ибарско шумско подручје, важности за период 2009.-2018.године (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Столови“ Краљево).
- Општа основа за Горње - ибарско шумско подручје, важности за период 2009.-2018.године (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Шумарство“ Рашка).
- Програм унапређења рибарства рибарског подручја „Голија“.
- Ловна основа газдовања за ловишта: „Голија“ и „Бисер Вода - Диван“
- Други плански акти из области шумарства, ловства, рибарства и заштите културно-историјских споменика на подручју Парка природе „Голија“.

Подручје које је обухваћено границама Парка природе "Голија" није уживало статус заштићеног природног добра. На овом простору претходно су се налазила заштићена природна добра:

1. Строги природни Резерват Јанков камен, површине 8 ха (1957);
2. Строги природни резерват Изнад Љутих Ливада, површине 30 ха (1950);
3. Три природна споменика ботаничког карактера: Стабло пирамидалне смрче (1950), Стабло смрче са клупчастом формом круне (1965), Стабло зеленике у порти манастира Студеница.
4. Природни резерват "Дајићко језеро" (1966).
5. Наредбом Савета за просвету и културу НР Србије (1954) установљена је заштита и контрола биљних врста: Јеремичка и Зеленике или Божиковине.

Сагласно Просторном плану Републике Србије, а на основу Студије заштите Голије коју је урадио Завод за заштиту природе Србије и предлога Министарства за заштиту животне средине, Влада Републике Србије 2001. године донела је Уредбу о заштити Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 45/2001.године), којом су планине Голија и Радочело стављена под заштиту као природно добро од изузетног значаја и сврстана у I категорију заштите. Укупно заштићена површина износила је 75.183 ха. На бази студија за Парк природе Голија и за резерват биосфере Голија – Студеница који су израдили стручњаци Завода за заштиту природе Србије дат је предлог за номинацију. Оправданост номинације Голије за резерват биосфере потврдио је и господин Мартин Прајс, представник МАВ комитета приликом боравка и обиласка Голије током маја месеца 2001. године. У новембру месецу 2001.године Међународни савет за координацију МАВ програма донео је одлуку о проглашењу резервата биосфере Голија – Студеница и Генерални директор UNESCO-а о томе је обавестио Републику Србију додељујући Цертификат староцу овог природног добра, ЈП "Србијашуме" – Београд.

У току истраживања ЈП „Србијашуме“ активно је учествовало и допринело дефинисању површине коју треба заштити, прописивању мера и услова заштите и дефинисању површина различитог режима заштите. Истовремено са активностима на доношењу акта о заштити започете су активности на изради Просторног плана подручја посебне намене Парка природе Голија. Почетком 2009. године Влада Републике Србије донела Уредбу о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Парка природе Голија.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ од 2001. године, када му је поверено старање заштићеним природним добром, спроводило је мере заштите, развоја и одрживог коришћења Парка природе „Голија“. Донети плански акти као и акти о заштити омогући ће ЈП „Србијашуме“ као управљачу, после 10 године заштите Голије, доношење Плана управљања ПП „Голија“ за период 2011-2020. године.

**1.**

**ПРИКАЗ**

**ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ  
И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА ПП „ГОЛИЈА“**

## 1.1. Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса НП „Голија“

Подручје обухваћено Парком природе Голија који обухвата и резерват биосфере „Голија-Студеница“, одликује се богатством природних, културних и створених вредности и сврстава га у једно од најзначајнијих заштићених подручја Републике Србије.

Голија припада географској и висинској области Старог Влаха и представља планинско развође многих река. Према многим тумачењима име добија по непрегледним пашњацима и голетима, а истовремено њено име асоцира на голем планински масив (Голијат), који надкриљује на југу Сјеницу, југоистоку Нови Пазар, истоку Рашку и североистоку Краљево, а у својим недрима чува Ивањицу. У југозападној Србији је највиша планина (1834 м н.в.) која се пружа у дужини од 32 км у облику положеног слова S.

Планина Голија окружена је планинама Јелицом, Копаоником, Чемерним и Радочелом, Јавором, Златаром, Јадовником и висоравни Пештер. Ограничена је долинама река Ибар, Рашке, Људске реке, Моравице и Студенице.

Парк природе Голија, обухвата планину Голију, Радочело и мали део простора планине Чемерно у укупној површини од 75.183 хектара са категоријом природног добра изузетног значаја. Читав предео је избраздан дубоким речним долинама са узвишењима различитог облика и величине, засеченим серијом површи, тераса, подова, непрегледних пејзажа. Планински реони обухватају више делове планине преко 1300 м н.в. са највишом тачком Јанков камен (1834 м н.в.), за који је на свом првом путовању са лицејима по Србији (1857.) Јосиф Панчић, обишавши Голију записао: ” После подне смо отишли на Јанков камен зато тако назван што је овде Сибињанин Јанко у повратку свом са несретног Косовог поља поставио за спомен свог доласка једну плочу, коју ни један човек данашњег кроја с места помаћи у стању није”. Јанков камен је, поред тога што је највиша тачка Голије, резерват природе и значајан ботанички локалитет. Планина Голија је једна од неколико планина Србије на којој су евидентиране глацијалне појаве.

Парк природе „Голија” стављен је под заштиту ради очувања вредности и побољшања стања:

- Шума, престављеним просторним, квалитетним, разноврсним и у другом погледу значајним шумским екосистемима;
- Обележја предела садржаних у изваредној лепоти, разноврсности и динамици пејзажа;
- Културних добара и њихове околине, међу којима су манастир Студеница споменик културе уписан у листу светске културне баштине и манастир Градац од изузетног националног значаја, као и други бројни објекти и културно – историјске вредности;
- Трајности и квалитета основних природних ресурса (вода, земљишта и биљног покривача), укључујући и простор као урбанистички ресурс;



- Биолошке разноврсности засноване на великом броју врста биљака и животиња и њихових заједница и присуству ретких, ендемичних и реликтних врста, коју чине: 968 таксона биљног света, међу којима је утврђено 729 врста васкуларних биљака, 40 врста маховина, 117 врста и варијетета алги. Од 729 врста васкуларних биљака, 24 врсте су папрати, 5 врста голосеменица и 700 врста скривеносеменица. У односу на флору Србије на Голији расте око 20 % биљних врста, а ендемизам и реликтност је заступљена у шумским заједницама које гради планински јавор (*Aser heldreichii*), ендемична и реликтна врста која у ботаничком смислу представља симбол планине. Посебан флористички значај има зеленика (*Plex aquifolium*) као и ендемичне врсте Панчићева бедерница и Адамовићева мајчина душица имају обележје локалног ендемита и врсте су од међународног значаја за очување биодиверзитета. Присутан је 51 флорни елемент; Забележено је 45 врста птица које спадају у групу природних реткости и регистровано је око 90 врста кандидата за Црвену књигу птица Србије. 22 врсте сисара и аутохтоне расе и сорте домаћих животиња и биљних култура;
- Гео-наслеђа, представљеног необичним и атрактивним облицима рељефа и бројним воденим објектима и појавама у виду извора планинских водотока и тресавских језера.

## 1.2. Структура површине Парка природе „Голија“

Парк природе „Голија“ чине делови територије града Краљево и Нови Пазар и општина Ивањица, Рашка и Сјеница укупне површине 75.183 хектара, односно према Уредби о заштити ПП „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 45/20.07.2001.године) структура површина је:

### 1. Површина ПП „Стара планина“ по власништву:

Редни број	Власништво	Површина	
		ha	%
1.	државно	27.306	36,32
2.	приватно и др.	47.877	63,68
<b>Свега ПП „Голија“</b>		<b>75.183</b>	<b>100</b>

**2. Површина ПП „Голија“ по Градовима, Скупштинама општинама и Шумским газдинствима:**

Редни број	Град – Општина - ШГ	Површина	
		ha	%
1.	Краљево – Град	12.049	
<b>Свега ШГ Столови Краљево</b>		<b>12.049</b>	<b>16,03</b>
2.	Рашка - Општина	12.623	
3.	Нови Пазар - Град	5.891	
<b>Свега ШГ Шумарство Рашка</b>		<b>18.514</b>	<b>24,63</b>
4.	Општина Ивањица	41.755	
5.	Општина Сјеница	2.865	
<b>Свега ШГ Голија Ивањица</b>		<b>44.620</b>	<b>59,34</b>
<b>Свега ПП Голија</b>		<b>75.183</b>	<b>100</b>

**3. Површина ПП „Голија“ по режимима заштите, који представљају скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра:**

Редни број	Режим заштите	Површина	
		ha	%
1.	I степена	553,80	0,70
2.	II степена	3.883,10	5,20
3.	III степена	70.746,10	94,10
<b>Свега ПП „Голија“</b>		<b>75.183,00</b>	<b>100</b>

2.

**ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**

**III „ГОЛИЈА“**

## Оцена стања животне средине ПП „Голија“

Промене природног комплекса Голије започето су у давно историјско време и директно су зависиле од антропогеног утицаја. Насељавањем становништва на овом подручју убрзане су промене природног комплекса. Доминантне промене изворне природне средине настале су углавном услед екстензивног сточарства и градитељства. Исконски простор Парка природе Голија био је прекривен шумама које су претрпеле и највеће промене. На обешумљеним просторима Голије настали су секундарни пашњаци, ливаде, аграрне површине, насеља, путеви, каменоломи и други објекти које је изградио човек.

Ваздух – загађење ваздуха је присутно у насељима по ободу Парка и у зонама рудника и каменолома и реч је о вредностима које су у границама максимално дозвољених концентрација. Измерене вредности од стране Савезног хидрометаролошког завода за период 1985.-1995. годину указује на очуваност и висок квалитет ваздуха са скоро најмањим диспозицијама сумпора, азота и тешких метала у односу на друге крајеве Србије.

Воде – релативно очуван квалитет површинских и подземних вода условљен је степеном (не)развијености подручја. То се односи, пре свега, на одсуство већих производних објеката и слабу насељеност подручја – мада дисперзно размештена насеља, са великим бројем заселака, отежавају изградњу водоводне и канализационе мреже. Квалитет површинских вода је у већем делу подручја очуван. Квалитет вода највеће две реке, Студенице и Моравице, не одговара по свим критеријумима захтевнор класи. Највише је присутно загађење органским материјама из насеља. Загађивање подземних вода је присутно и то као последица неадекватног третмана септичких јама у свим сеоским насељима.

Земљиште – угрожено је првенствено ерозијом, неодговарајућом обрадом, узоравањем пашњака и ливада на већим висинама и нагибима, посебно за кромпиришта, употребом вештачких ђубрива и средстава за заштиту биља и неконтролисаним одлагањем отпада.

Бука и јонизујуће зрачење – негативан утицај буке је локалног карактера, док утицај јонизујућег зрачења и радиоактивне контаминације не постоји;

На подручју Голије напуштају се сеоска насеља, присутан је тренд старења становништва односно једном речју подручје Голије је демографски угрожено. Из тих разлога, тренутно гледано, природни екосистеми у ПП „Голија“ изложени су занемарљивим антропогеним утицајима.

Донети Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 16/06.03.2009. године), Голију третира као простор природних и културних добара од међународног и националног значаја и главних природних туристичких потенцијала у коме истовремено егзистирају и Парк природе и туристичка регија, што захтева усаглашавање свих пројеката, програма и планова са концептом заштите и одрживог развоја како не би дошло до негативних последица по стање животне средине на подручју ПП „Голија“.

Квалитет животне средине на простору заштићеног подручја зависиће од поштовања прописаних режима заштите, коришћења и одрживог развоја природних и створених вредности и природних ресурса.

Циљеви заштите животне средине и природе на подручју ПП „Голије“ су:

- (1) Очување, заштита и унапређење локалитета посебних природних вредности и реткости и њихово наменско коришћење за научна истраживања, едукацију, презентацију јавности и рекреацију, у складу са еколошким потенцијалима подручја;
- (2) очување биодиверзитета;
- (3) очување, заштита и унапређивање предеоних и амбијенталних вредности подручја укључујући флору, фауну, земљиште, воду, ваздух, шуме, пашњаке и ливаде, ловну и риоболовну фауну, уз њихово наменско коришћење на принципима одрживог развоја;
- (4) очување заштита и унапређење културно-историјског наслеђа Голије као и заштита околине непокретних културних добара;
- (5) организована, мултидисциплинарна и дугорочна научна истраживања парка, едукација свих категорија становништва и секторских струка, презентација и популаризација вредности парка;
- (6) системским управљањем, контролом и надзором вршити спречавање даљег нарушавања и деградације парка и заштита од елементарних непогода;
- (7) усмерени развој постојећих и нових активности заснованих на потенцијалима и традицији подручја парка и непосредног окружење, развој туризма, спорта, рекреације у складу са функцијама парка;

**3.**

**ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА  
КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОРЕ УГРОЖАВАЊА**

**III „ГОЛИЈА“**

## **Преглед активности, делатности и процеса који представљају факторе угрожавања ПП „Голија“**

Активности, делатности и процеси који могу представљати факторе угрожавања ПП „Голија“ непосредно су везани за природне и створене вредности, односно њихову заштиту, коришћење и одрживи развој.

Корисници и власници природних и створених вредности на подручју ПП „Голија“, као и посетиоци могу бити фактор угрожавања ако у свом раду и деловању не поштују прописане режиме заштите, мере забране и коришћења. Заштита природе и животне средине мора бити интегрална на подручју ПП „Голија“.

Активности, делатности и процеси који могу представљати проблем угрожавања природних вредности ПП „Голија“:

- Противправна градња викенд објеката на читавом подручју а посебно у изворишној челенки Црне реке (изворишни крак Студенице) на Одвраћеници, на потесу од Бисер воде, преко Одвраћенице, до Јанковог камена. Овим је посебно угрожена издан која практично нема заштитни покривач и која се дренира преко бројних извора. Дивље каптирање извора на целом подручју Парка и нерешено питање евакуације отпадних вода, нарочито из викенд објеката, угрожава заштићене зоне изворишта регионалног значаја. Не постоји редовна санитарна контрола квалитета воде код каптираних изворишта. Проблем је нарочито изражена на локалитету Одвраћеница где је непосредно изнад самог изворишта Црне реке бесправно подигнут објекат и то пре стављања подручја под заштиту, а одлика целог простора је неуређеност. Сам локалитет се налази у центру већ делимично формираног туристичког центра Одвраћеница у близини асфалтног пута. Предузете су мере од стране управљача, а у сарадњи са надлежном инспекцијом Министарства животне средине и просторног планирања, на уклањању бесправно подигнутих објеката и спречавању бесправне градње на подручју ПП „Голија“, како не би дошло до угрожавања заштићеног предела;
- отпад – недовољна инфраструктурна опремљеност насеља има негативан утицај на квалитет животне средине у делу који се односи на управљање отпадом. За подручје Парка не постоје подаци о количини отпада нити његово организовано сакупљање. Комунални отпад се неплански одлаже на најнеповољнијм локацијама са становишта угрожавања животне средине. Формирано је више нехигијенских сметлишта комуналног отпада у речним долинама, сконцентрисано и дисперзно по целом подручју, што представља један од извора загађивања водних ресурса, а утиче и на загађивање и заузимање земљишта. Посебан проблем представљају депоније пиљевине/струготине уз сваку стругару, које нису заштићене од атмосферских падавина нити од високих вода у долинама поред речних

токова. Појављује се и неконтролисани отпад, који обухвата пољопривредни и отпад из каменолома;

- изградња везана за развој туризма, собзиром да се Просторним планом подручја посебне намене Парка природе Голија и Мастер планом развоја туризма на Голији предвиђа да се туристичко – угоститељски садржаји употпуне скијалиштима који би ради функционалности морали да прођу и кроз заштићене делове Парка природе као и шумска подручја. За реализацију планских задатака и изградњу неопходне инфраструктуре, биће неопходно извршити сечу шума, промену намене земљишта и сл., што може имати негативне ефекте на природне вредности ПП „Голија“;
- Просторним планом подручја посебне намене Парка природе Голија резервисан је простор за изградњу инфраструктурног коридора "Београд – Јужни Јадран" који омогућава изузетно значајно саобраћајно отварање простора Голије, али представља истовремено и велику еколошку баријеру.
- нестајање аутохтоних пашњака услед смањења броја стоке и обрастања пашњачких и ливадских површина непожељном жбунастом и дрвенастом вегетацијом.

Ризици угрожавања ПП „Голија“:

- не поступање у складу (или не доношење) са урбанистичким плановима, шумским, ловним, риболовним, водним основама и другим пројектима и програмима донетим у складу са Просторним планом подручја посебне намене Парка „Голија“;
- не поступање у складу са одредбама Закона о заштити природе које се односе на обавезу: прибављања Услови заштите природе и животне средине, обезбеђења одговарајућих сагласности за извођење разних активности и делатности на подручју ПП „Голија“ и поступања у складу са донетим урбанистичким плановима, пројектима и разним другим основама,
- не поступање у складу са одредбама Уредбе о заштити ПП „Голија“,
- не поступање у складу са одредбама Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби ПП „Голија“,
- не увођење јединственог система управљања отпадом на подручју ПП „Голија“,
- не спровођење јединственог система управљања водним ресурсима на подручју ПП „Голија“,
- не могућност реализације изградње планиране инфраструктуре (саобраћајне, телекомуникационе, туристичке и др.),
- не адекватно решавање изградње канализационог система у насељима и будућим туристичким центрима на подручју ПП „Голија“,
- не успостављање адекватног система коришћења енергије на подручју ПП „Голија“,
- не успостављање система сталног мониторинга свих параметара квалитета животне средине на простору ПП „Голија“ и
- друге активности и процеси које се спроводе супротно принципима заштите и одрживог развоја природних ресурса и добара ПП „Голија“.



**4.**

**ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И  
УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА  
ПП „ГОЛИЈА“**

## Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“

Концепт заштите ПП „Голија“ заснива се на:

- очувању и унапређивању укупних природних вредности и ресурса;
- очувању предеоних и амбијенталних вредности;
- очувању културно-историјског наслеђа као и заштита околине непокретних културних добара;
- усклађеном развоју привредних активности са заштитом природе и потребе да се испуне три основне комплементарне функције Резервата биосфер.

Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“ су:

- заштита природе и природних вредности;
- заштита животне средине;
- заштита непокретних културних добара;
- развој пољопривреде и ревитализација села;
- развој шумарства и ловства;
- развој туризма;
- развој насеља и изградња инфраструктуре.

### 1. Заштита природе и природних вредности оствариће се кроз :

- очување (одржање) разноврсности дивље флоре и фауне и њено повећање реинтродукцијом несталих аутохтоних врста животиња и биљака;
- очување станишта, јачање (бројчано снажење) и просторно ширење популација ретких, угрожених и критично угрожених биљних и животињских врста;
- одржање екосистемске разноврсности и заштиту природних и агроекосистема од инвазивних врста биљака и животиња, као и од других врста, сорти и раса које уносе непожељне промене у природни и агробiodиверзитет;
- умерено повећање површине под шумом, увећање склопљености, обраслости уз повољније учешће аутохтоних врста, побољшање структуре шумских састојина - превођење изданачких шума у више узгојне облике, увећање функционалних ефеката шума;
- проактивну заштиту земљишта од водне ерозије, загађивања и других деградационих процеса, заштиту вода од загађивања и неповољних промена хидролошких режима, заштиту ваздуха од загађивања, заштиту од прекомерне буке и других неповољних утицаја на природу и људе;
- конзервацију делова подручја у затеченом стању ради заштите интегритета и спонтаног функционисања њиховог укупног природног комплекса, за научне, образовне и културне сврхе;
- очување, приказивање и одрживо коришћење места, природних објеката и појава који својим геолошким, геоморфолошким, хидрографским или другим обележјима представљају истакнуте, ретке и привлачне вредности гео-наслеђа;

- очување разноврсности, живописности и лепоте предела, унапређење његовог квалитета и уређености у зонама и коридорима становања, саобраћаја, привредних активности и рекреације и спровођење санације и рекултивације деградираних површина;
- дефинисање ограничења у погледу организације ловних и риболовних подручја;
- омогућавање доступности људима пејзажних, биолошких и других вредности и природних ресурса подручја за одрживо коришћење у оквиру туризма, рекреације и комплементарних активности, науке, образовања, спорта и друго;
- интегрисање презентације природних вредности у туристичку понуду путем заједничких програма, планова, и пројеката уз издвајање дела туристичког профита за потребе заштите природе која представља туристички мотив;
- утврђивање обавеза да се у конкретним планским решењима у разумној и усклађеној мери поштују интереси заштите и развоја у оквирима националних и међународних правних норми, стандарда и препорука који се односе на заштиту природе и животне средине, генерално и на конкретне развојне намере, а уз уважавање примера тзв. „добре праксе”.

*Просторно дефинисање посебних природних и културних вредности*

Завод за заштиту природе Србије у Студији заштите Парка природе „Голија“ (2000. година) обрадио је темељне вредности заштићеног подручја. Влада Републике Србије донела је Уредбу о заштити којом је дефинисала: назив и врсту заштићеног подручја; опис основних вредности; границе заштићеног подручја са режимима заштите; активности и радње које је забрањено вршити у зонама режима заштите; основне елементе заштите и развоја заштићеног подручја; права и обавезе субјеката у заштићеном подручју; управљача, његова права и обавезе; начин обезбеђења средстава за заштиту и развој заштићеног подручја и рад управљача и друге елементе од значаја за заштићено подручје.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, као управљач заштићеног подручја има обавезе да:

- чува заштићено природно добро и спроводи утврђене режиме заштите, односно прописане забране и правила унутрашњег реда;
- обележи заштићено природно добро, његову спољну границу и границе површина на којима су утврђени режими заштите I и II степена;
- доноси програм управљања, акт о унутрашњем реду и чуварској служби, годишњи програм управљања и извештај о његовом извршавању;
- издаје одобрења и друге акте утврђене Уредбом о заштити;
- организује спровођење плана и програма управљања;
- израђује и примењује програме и пројекте заштите и унапређења стања дивљих врста биљака и животиња, њихових заједница и станишта, одрживог коришћења природних ресурса, научних истраживања и образовања, развоја туризма, уређења, санације и рекултивације предела, очувања и приказивања културних вредности;
- евидентира и организује надгледање природних вредности и њихових промена;
- чува, покреће израду и доноси програме унапређења рибарства, у складу са законом на рибарском подручју Голија;
- успоставља и развија сарадњу са власницима и корисницима земљишта и других непокретности, посебно са локалним становништвом, јавним

предузећима и другим привредним субјектима на чувању, одржавању, уређењу и коришћењу заштићеног подручја.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ као управљач ПП „Голија“ Планом управљања дефинисаће израду **Програма заштите и унапређења посебних природних вредности ПП „Голија“**.

Поред природних вредности подручје Голије одликује се изузетним културно-историјским вредностима за које ће Управљач у наредном средњорочном периоду урадити **Програм очувања и унапређења**.

Треба напоменути да 5 група објеката/налаза карактеришу културно – историјску баштину ПП Голија:

- **бројна археолошка налазишта**, посебно у јужном делу подручја;
- **интезивна експлоатација руда** – олова, сребра и гвожђа, од III века, посебно током IV века, настављена све до краја XIII века, са седиштем, вероватно, у Остатији, коју прати изградња низа мањих утврђења локалног карактера;
- У долони реке Студенице настала је монументалан задужбина Стефана Немање, **манастир Студеница**, са Горњом и Доњом испосницом. У XIII веку је обновљено касно античко култно место, изградњом манастира **Градац и Придворица**;
- Изузетно значајна **средњевековна комуникација** која је јужне области повезивала са северним граничним подручјима;
- Иако недовољно истражено, евидентирано и заштићено, **народно градитељство** је једно од битних обележја подручја Голије. Веома складних облика и димензија, прилагођени локацији, природном окружењу и поднебљу, заслужује посебну пажњу.

*Припремне активности за делове територије Парка природе „Голија“ за проглашење за поједине наменске међународне категорије (IBA подручје - Important Bird Area, IPA – Important Plant Area, PBA –Prime Butterfly Area).* Новим Законом о заштити природе дефинисана је обавеза успостављања еколошке мреже у Србији и утврђивање начина управљања, у складу са међународним уговорима, чиме се наша земља приближава испуњавању захтева Европске уније и програму Натура 2000. У циљу остваривања постављеног задатка управљач ће интензивно сарађивати са Заводом за заштиту природе, Министарством за заштиту животне средине и другим институцијама и субјектима који ће бити задужени за успостављање Еколошке мреже у Србији.

Циљ успостављања еколошке мреже је обезбеђивање и достизање повољних услова за живот угрожених биљних и животињских врста, као и њихових станишта спровођењем мера заштите, очувања и одрживог коришћења – који се дефинишу појединим плановима управљања. Еколошке мреже су значајне и за развој локалних заједница, собзиром да подразумевају присутност и делатност човека у складу са заштитом природе, односно одрживог развоја локалних заједница.

Подручје Голије испунило је критеријуме за номинацију за Емералд подручја и налази се међу 61 идентификованим подручјем које чини Емералд мрежу у Републици Србији. („Емералд“ је европска еколошка мрежа за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта у земљама које нису чланице ЕУ. Ова мрежа подручја протеже се широм Европе, од Канарских острва до Кавказа, и од Турске до Лапоније. Покренута је 1998. године од стране савета Европе, као део рада у оквиру Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција). Емералд мрежу чине подручја од посебног интереса за очување (Areas of Special Conservation Interest - ASCIs) на територији свих потписница Конвенције, а функционише упоредо са програмом Натура 2000 у Европској Унији).

ЈП „Србијашуме“ управљач је и првог резервата биосфере у Србији „Голија-Студеница“. Резервати биосфере представљају подручје копнених или маринских екосистема, међународно признатих у оквиру UNESCO- овог програма човек и биосфера МАВ ( Man and Biosphere program) који заједно чине светску мрежу резервата. На предлог националног МАВ комитета, међународни савет за координацију МАВ програма донео је одлуку о проглашавању резервата биосфере Голија – Студеница, који се налази у границама Парка природе Голија. ЈП „Србијашуме“ ће имати активну улогу и сарадњу са Заводом за заштиту природе Србије, Министарством за заштиту животне средине и локалном самоуправом која има кључну улогу у прихватању концепта „Човек и биосфера“.

*Посебне активности у циљу унапређења постојећих резервата, као и простора у режиму заштите првог степена:* на Голији су развијене реликтне полидоминантне шумске заједнице, које изграђују биљне врсте ендемског и реликтог карактера, а као посебно вредна подручја до сада су издвојени резервати:

- **Строги природни резерват „Изнад Љутих Ливада“** од 1950. године. Основна заједница је тродоминантна шума смрче, јеле и букве. Посебан значај овог локалитета огледа се у томе што за ове заједнице са сигурношћу се може рећи да нису биле искоришћаване стотине године, што је обезбедило њихов несметан развој. Овај локалитет представља изузетну природну реткост, не само на Балкану, већ и на европском континенту.
- **Строги природни резерват „Јанков камен“** који се одликује мозаиком шумских заједница на малом простору што потврђује изражени биодиверзитет заједнице. У оквиру овог комплекса налазе се најбоље очуване шуме са планинским јавором (*Aser heldreichii*) – природном реткости.
- **Споменик природе „Дајићко језеро“** – 1966. године је решењем стављено под заштиту Дајићко језеро- тресаве као природне реткости и природног споменика геоботаничког карактера.

Строги природни резервати налазе се у оквиру подручја на којима је успостављен режим заштите првог степена заштите који подразумева забрану коришћење природних богатстава и простора и свих активности осим научних истраживања, ограничених и контролисаних посета у образовне и културне сврхе, заштите од

пожара, заштите од биљних болести и штеточина јачег интензитета и коришћења постојећих службених и јавних путева.

Под режимом првог степена заштите налази се укупно 553,80 ха или 0,73 % површине парка природе. Њима су обухваћени станишта природних реткости биљних и животињских врста, као и специфичне биљне заједнице које представљају значајан елемент основних вредности заштићеног простора, осетљиви екосистеми тресава, Кошанинова језера, тресава на Белим Водама, Дајићко језеро, извориште Голијске и Студеничке реке; обухваћени су простори које треба сачувати, тј. највреднији са аспекта заштите природе. Осим општих мера у режимима првог степена заштите за сваки локалитет утврђују се посебне мере које су усклађене са специфичном наменом појединог локалитета, а које су и основа за израду програма заштите.

Управљач ће, сходно прописаним обавезама: обнављати ознаке и границе површина под режимом првог степена заштите; пратити стање развоја шумских састојина прашумског типа и спроводити мере очувања и заштите; спроводити биотехничке мере, уз прибављање свих сагласности и на основу одговарајућих пројеката, да би се успорио ток старења природних језера (посебно Кошанинова и Дајићко), као својеврсна појава које се налазе у последњим стадијумима језерске сукцесије и ради заштите свих влажних станишта; за потребе контролисаних посета извршиће провођење обележених пешачких стаза без интервенције на терену, уз евентуално просецање партерне вегетације .

*Мониторинг ретких и угрожених биљних и животињских врста:* Флора Голије представља право богатство специјског, екосистемског и генетског диверзитета света биљака, гљива и лишјајева. Посебан значај у флори Голије имају ендемичне, реликтне и угрожене врсте. Међу очуваним природним реткостима издваја се реликтна и ендемична дрвенаста врста планински јавор, који је синоним за флору Голије. Планински јавор гради неколико биљних заједница, дајући им реликтни карактер. У Србији се најлепше и најочуваније заједнице са густим популацијама планинског јавора налазе управо на Голији. Поред планинског јавора посебан значај у свом присуству има и зеленика. Ендемичне врсте Панчићева бедрница и Адамовићева мајчина душица имају обележје ендемита и врста од међународног значаја за очување биодиверзитета. На овим просторима, као природне реткости, значајно место имају: коралјуша, каћунак, шумски љиљан, срцасти чопотац, пречица, округлолисна крушчица, пискавац, каћунак смрдљиви и многе друге врсте, међу којима су и врсте од међународног значаја: вучји језик, пегави каћунак, црно смиље, вимењак, гнездовица, медени каћунак, црвени врањак. На Голији, из породице орхидеја, присутно је 15 врста. Флористики биодиверзитет Голије гради око 970 таксона биљног света. Голија је један од најзначајнијих центара реликтних биљних врста Србије. Значајни ботанички локалитети Голије, посебно се издвајају лепотом пејзажа, богатством, бројношћу, разноврсношћу биљних врста у заокруженим амбијенталним целинама: Јанков Камен, Дајићко језеро, Палез, Љуте ливаде, Изубра, Девојачка вода, Бојево брдо, Каралићи. Стога један од дугорочних циљева у раду Управљача биће да биљне и животињске врсте на подручје Голије буду под сталним мониторингом. Управљач ће за потребе мониторинга иницирати ангажовање стручњака: Биолошког факултета, Фармацеутског факултета, Шумарског факултет, Завода за заштиту природе Србије и других научних и стручних институција, као и надлежних министарстава.

*Очување и заштита фауне риба: остварење циља у складу са Програмом унапређења рибарског подручја „Голија“ за период 2009. - 2012. године.* Према досадашњим истраживањима фауну риба представља 5 врста риба при чему је читаво подручје Голије салмонидни регион. Управљач ПП „Голија“ у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл.гл.РС“, број 36/2009), организоваће Управљање риболовним водама Рибарског подручја „Голија“ које је прогласио управљач и на исто добијена сагласност надлежног министарства. За рибарско подручје урађен је Средњорочни програм унапређења рибарства за период 2009-2012. година који дефинише:

- хидрогеографске, биолошке, физичке и друге карактеристике вода рибарског подручја;
- састав рибљег фонда, програм порибљавања по врстама и количинама риба и времену и месту порибљавања;
- могућности и начин годишњег повећања рибљег фонда;
- мере за гајење, заштиту и лов риба и животиња којима се хране рибе и мере заштите рибљих плодишта, риба и рибље млађи са плавног подручја;
- мере за уништавање животиња штетних за рибе, рибљу млађ и икру;
- мере за откривање и сузбијање загађења вода рибарског подручја;
- изловљавање по врстама и количинама риба на основу годишњег прираста рибљег фонда;
- услови обављања спортског риболова и мере за унапређење спортског риболова и риболовног туризма;
- средства потребна за спровођење средњорочног програма и начин обезбеђивања тих средстава.

Програм унапређења рибарства урађен је у складу са актом о заштити тако да су дозвољени сви видови спортско-рекреативног риболова у зони режима заштите трећег степена. Такође једна од значајнијих мера која се прописује у циљу повећања рибљег фонда јесте „забрана лова поточне пастрмке у рекама и потоцима на подручју ПП „Голија“ током 2009. и 2010. године. Ова мера је предложена пре свега због веома ниске продуктивности риба у потоцима и рекама. Једина могућност која се предвиђа као облик спортско-рекреативног риболова и то само у III зони заштите током наведеног периода јесте принцип „улови па пусти“ у доњем току реке Студенице и доњем делу Брвенице и дела реке Моравице и то под строгим надзором рибочувара.

Обавеза рибочуварске службе Управљача је:

- спречавање покушаја самоиницијативног или нестручног порибљавања, а посебно уношења неких алохтоних врста у риболовне воде ПП „Голија“;
- постављање на рекама и потоцима табли забране лова пастрмке као и временски период трајања забране али и обавештења и могућности лова по принципу "улови па пусти" на оним местима како је предвиђено СПУР-а;
- одржавање квалитета вода у рекама и потоцима и спречавање даљег смањења капацитета вода у њима;
- заштита природних рибљих плодишта;



- контрола поштовања ловостаја;
- спровођење ригорозних мера заштите младих риба (лова испод дозвољене дужине);
- организовање развоја спортско-рекреативног риболовног туризма;
- успостављање сарадње са корисницима других рибарских подручја;
- вођење риболовне статистике која је од непроцењивог значаја за реално и поуздано праћење стања рибљег фонда, а посебно риболовног оптерећења;
- обележавање граница рибарског подручја сагласно Правилнику о начину обележавања граница рибарског подручја („Сл.гл.РС“, број 79/28.09.2009).

Управљач сагласно донетом Средњорочном програму унапређења рибарства има обавезу доношења Годишњег програма унапређења рибарства (доноси се до краја текуће за наредну годину).

## **2. Заштита животне средине оствариће се кроз:**

- очување, унапређење и заштиту квалитета животне средине;
- рационално коришћење природних ресурса;
- очување, унапређење и заштиту амбијенталних, естетских и туристичко-рекреативних потенцијала подручја;
- развој интегралног информационог система о стању природе и животне средине;
- популаризацију заштите природе и животне средине и развијање еколошке свести у јавности, код локалног становништва и посетилаца/туриста,
- подршку програмима еколошког васпитања и образовања деце и омладине;
- израду просторних и урбанистичких планова којима ће се утврдити планска решења, режими и услови коришћења, организације и уређења простора;
- хармонизацију развоја привредних активности, изградњу и уређење простора са режимима и условима заштите природе и животне средине;
- обезбеђење саобраћајних, санитарних, енергетских и других техничких услова који омогућују висок квалитет животне средине;
- санацију и ревитализацију загађених, деградираних и неплански изграђених простора (деградираних пашњака, површина са израженом ерозијом, рударских копова, каменолома, позајмишта, непланске изградње и сл.);
- мелиорацију деградираних шума;
- уређење и коришћење ратарских површина.

Управљач ће у оквиру остварења циља заштите животне средине имати изузетно одговоран посао да обезбеди доследно поштовање свих законских прописа из области заштите животне средине, посебно у делу који морају да испуне сви корисници Парка природе при извођењу разних активности и радова. Поштовање Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/2004), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, број 135/2004), Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС“, број 135/2004) и Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 135/2004). Остварење дефинисаног циља Управљач може остварити само уз претходно спроведену едукацију корисника ПП „Голија“ из области очувања животне средине и подршку републичке инспекције за заштиту животне средине, грађевинске инспекције и других институција.



### **3. Заштита непокретних културних добара оствариће се кроз:**

- формирање јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју ПП „Голија“;
- ургентне активности конзервације, рестаурације и ревитализације откривених највреднијих и најугроженијих непокретних културних добара;
- обезбеђивање потребних техничких, материјалних, организационих и других услова за заштиту и ревитализацију, истраживање и презентацију археолошких и споменичких локалитета;
- презентацију културних добара на подручју ПП „Голија“;
- сталну едукацију и информисање јавности, посетилаца и локалног становништва о вредностима културне баштине;

### **4. Развој пољопривреде и ревитализација села оствариће се кроз:**

- очување површина и плодности пољопривредног земљишта;
- усклађивање коришћења пољопривредног земљишта са прописаним режимима заштите;
- обезбеђивање подршке опстанку породичних газдинстава на подручју ПП „Голија“;
- обнову и развој планинског сточарства, који би био тежишни ослонац развоја пољопривреде. Основна грана сточарства би била говедарство(пре свега производња млека и млечних прерађевина и меса), а затим овчарство;
- развој пчеларства и очување његове дуге традиције на подручју Голије, поготово на територији општине Сјеница ("Сјеничка пчела");
- повећање запослености сеоског становништва;
- развој партнерског односа са локалном самоуправом и
- унапређењ услова живљења на селу, обезбеђење надокнада за пољопривреднике као стараоце наслеђа културног предела, односно као "управнике" тог наслеђа.

### **5. Развој шумарства и ловства оствариће се кроз:**

- заштиту, очување биодиверзитета и унапређење функција шумских екосистема;
- унапређење стања шума и шумске инфраструктуре;
- превентивну заштита шума од различитих угрожавајућих факотра, а посебно од пожара;
- обезбеђивање услова и могућности за коришћење и развој шумарства у оквиру научноистраживачке, образовно-васпитне, спортско-рекреативне, као и друге делатности;
- институционално опремање и организовање за потребе мониторинга и истраживања шума;
- израду планова газдовања шумама;
- унапређење ловства побољшањем стања и фонда дивљачи у постојећим ловиштима и формирањем комерцијалних ловишта у складу са режимима заштите, уз активну заштиту неловне дивље фауне као дела шумских екосистема;

- усаглашавање интереса шумарства и ловства са развојем туризма на подручју ПП „Голија“.

#### **6. Развој туризма оствариће се кроз:**

- развој туризма као водеће привредне гране на подручју ПП „Голија“ која ће допринети одрживом развоју заштићеног подручја;
- развој туризма у функцији заштите, ревитализације и презентације природних и културних добара ПП „Голија“;
- развој зимског и летњег облика туризма;
- развој екотуризма и агротуризма;
- едукацију и информисање локланог становништва, посетилаца и шире јавности о вредностима ПП „Голија“ и туристичким потенцијалима.

#### **7. Развој насеља и изградња инфраструктуре оствариће се кроз:**

- успостављање демографске виталности становништва и ублажавање депопулационих тенденција на подручју ПП „Голија“;
- побољшање образовне и економске структуре становништва оживљавањем привредних активности;
- повећање квалитета живљења становништва на подручју ПП „Голија“;
- изградњу неопходне инфраструктуре за квалитетено живљење на простору ПП „Голија“, одрживо коришћење и развој.

Управљање заштићеним природним добром Голија сагласно достигнућима у заштити природе засновано је на принципима одрживог развоја. Због тога је један од главних задатака Управљача, али и осталих локалних органа и институција, усклађивање интереса и превазилажење конфликтних ситуација.

Собзиром да су донети Просторни план подручја посебне намене Парка природе Голија, којим су утврђене основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја Парка природе Голија и Уредба о заштити ПП „Голија“, чиме су одређени правци даље заштите, развоја и коришћења Голије, Управљач ће, у сарадњи са органима локалне самоуправе, надлежним министарствима и институцијама, бити иницијатор израде и реализације разних пројеката у функцији одрживог развоја ПП „Голија“.

## **5.**

# **АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПП „ГОЛИЈА“**

## Анализа и оцена услова за остваривање дугорочних циљева заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“

Полазећи од :

- чињенице да су дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја ПП „Голија“:
  - просторно дефинисање посебних природних и културних вредности;
  - припремне активности за делове територије Парка природе „Голија“ за проглашење за поједине наменске међународне категорије;
  - посебне активности у циљу унапређења постојећих резервата, као и простора под режимима заштите првог степена;
  - мониторинг ретких и угрожених биљних и животињских врста;
  - очување и заштита фауне риба;
  - заштита свих елемената животне средине по високим или највише могућим еколошким стандардима и
  - стимулисање одрживог развоја;
  
- да је, операционализација дугорочних циљева превасходно и непосредно зависи од развоја Управе Парка, као званичног органа управљања подручјем, то је неопходно:
  - организацино, кадровско и техничко јачање стручне службе Управе;
  - опремање пунктова/будућих центара на целој територији Парка, приоритетно у Голијској реци, Студеници, Рудну и Шереметовици;
  - дефинисање програма сарадње на међународном нивоу којим би се сагледале и могућности укључивања међународних фондова усмерених ка финансирању програма и пројеката заштите и презентације природних и културних добара;
  - организацино, кадровско и техничко опремање свих корисника ПП „Голија“ у сврху испуњења дугорочних циљева;
  - међусобно разумевање и сарадња свих институција – корисника ПП „Голија“;
  - учешће и подршка локалне самоуправе и локалног становништва у реализацији циљева,
  - учешће и подршка научних и истраживачких институција у остварењу дефинисаних циљева,
  - обезбеђење финансијских средстава и законских инструмената за реализацију дугорочних циљева и других претпоставки.

Могућност остваривања постављених циљева треба анализирати са становишта ситуационих услова, кроз упоредну оцену *пожељног/оптималног и реалног/актуелног* стања у окружењу, односно кроз тзв. PESTEL – ситуациону анализу и SWOT анализу.

**P** (*Political*) – политички услови, који значе брзо и ефикасно решавање по питањима и предметима који се односе на активности управљача и других заинтересованих правних и физичких лица на заштићеном подручју од стране надлежних органа и институција на

државном и локалном нивоу, санкционисање непримерених и непрописних радњи и недвосмислену (политичку) подршку процесима и поступцима усаглашавања јавног/општег, локалног и појединачног интереса у корист интереса очувања природе и животне средине. *Овај услов је недовољно испуњен и може представљати проблем у спровођењу Плана управљања у наредном десетогодишњем периоду.*

**E** (*Economic*) – економски услови, који подразумевају трајно и стабилно финансирање Плана управљања на основу Закона о заштити природе и Уредбе о заштити ПП „Голија“. *Овај услов је испуњен делимично, јер обезбеђење неопходних финансијских средстава за сада се највећим делом врши из делатности управљача (делатност шумарства), а мање из средстава Буџета, и фондова која нису ни трајна ни стабилна без обзира на планска и програмска документа управљања ПП „Голија“. Обезбеђење финансијских средстава зависи од могућности управљача да се „снађе“ у проналажењу и обезбеђењу средстава.*

**S** (*Social*) – социјални услови, који подразумевају еколошки свесно и одговорно локално становништво, са прихватљивим стандардом и перспективом живота на заштићеном подручју. *Овај услов је најмање испуњен, јер ПП „Голија“ одликује релативно мала густина насељености, незадовољавајућа старосна структура локалног становништва, низак стандард живљења локалног становништва на подручју ПП „Голија“, неизграђеност потребне инфраструктуре за развој пољопривреде, планинског сточарства и свих облика туризма. Иако је сарадња са локалним становништвом релативно добра и стално се унапређује, евидентно је да део локалног становништва заштиту ПП „Голија“ доживљава као ограничење, а не као шансу за одрживи развој и бољи живот.*

**T** (*Technological*) – технолошки услови, који подразумевају опремљеност управљача кадровима, пословним простором, другим објектима и средствима рада и телекомуникације, опремљеност заштићеног подручја комуналном и саобраћајном инфраструктуром и уређеним местима и објектима за рекреацију и боравак посетилаца. *Овај услов је делимично испуњен и то у делу који се односи на управљача и у наредном периоду очекује се постепено решавање појединих питања испуњење услова у потпуности.*

**E** (*Ecological*) – еколошки услови, који подразумевају висок квалитет чинилаца животне средине и поштовање стандарда тог квалитета, очуваност природних вредности, смањен ризик од акцидената. *Овај услов није у потпуности испуњен јер на подручју ПП „Голија“ постоји проблем дивље градње, неефикасног управљања отпадом и могућност појаве разних негативних утицаја при реализацији изградње неопходне инфраструктуре за потребе развоја алтског и нордијског скијања.*

**L** (*Legal*) – правни услови, који подразумевају заокружен сет закона и подзаконских аката који се односе на заштиту животне средине, коришћење природних богатстава, изградњу и уређење простора. *Овај услов је у знатном делу испуњен и очекује се у наредном периоду доношење подзаконских аката из области заштите природе и управљања заштићеним подручјима.*

## Синтезна SWOT анализе подручја Голије

Потенцијали подручја	Планске могућности
<ul style="list-style-type: none"> <li>• повољан геостратешки положај;</li> <li>• очувана здрава животна средина, повољне природне одлике и атрактиван пејзаж;</li> <li>• заштићене природне вредности (шумски и други екосистеми);</li> <li>• богатство природним ресурсима: хидро, климатски, шумски, вегетацијски, педолошки, минерални, за различите врсте активности;</li> <li>• изузетна природна и културно – историјска баштина;</li> <li>• критичан број становника и радне снаге;</li> <li>• постојећа комунална и привредна инфраструктура;</li> <li>• постојећа социјална и привредна супраструктура.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• заштита прир. и културне баштине;</li> <li>• развој рекреативног, сеоског и здравственог туризма и компаративних активности;</li> <li>• развој савремене комуналне и телекомуникационе инфраструктуре;</li> <li>• развој савремене саобраћајне инфр.;</li> <li>• развој социјалне, привредне и стамбене супраструктуре;</li> <li>• коришћење водоизворишта и планираних акумулација за потребе локалног становништва и потенцијалних туриста.</li> </ul>
Ограничења и слабости подручја	Опасности у планирању
<ul style="list-style-type: none"> <li>• геоморфолошка неприступачност;</li> <li>• слаби природни потенцијали за пољопривреду и друге активности;</li> <li>• ниска привредна развијеност;</li> <li>• низак степен развоја основне привредне и комуналне инфраструктуре, а нарочито саобраћајне;</li> <li>• низак степен развоја социјалне супраструктуре (друштвених институција);</li> <li>• слаба или никаква развијеност мреже насеља, нарочито оних преко 1.000 м н.в.;</li> <li>• висок удео пољопривредно ангажованог становништва;</li> <li>• висок степен депопулације и старог становништва у насељима;</li> <li>• постепен пораст непланске изградње.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• недостатак финансијских средстава;</li> <li>• нарушавање еколошке равнотеже при активирању интензивнијег саобраћаја и привредних активности;</li> <li>• висока инвестициона улагања у развој;</li> <li>• неодговарајућа свест становништва о природи као јавном добру (неприхватање планских решења).</li> </ul>

**6.**

**ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА  
ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И  
УНАПРЕЂЕЊА ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ  
ВРЕДНОСТИ ПП „ГОЛИЈА“**

## **Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности ПП „Голија“**

**Приоритетне активности које се планирају Планом управљања су заштита природних и културних вредности и животне средине, односно :**

- чување, обележавање и одржавање ПП „Голија“
- заштита флоре и фауне
- заштита споменика културе
- заштита споменика геонаслеђа
- заштита предела
- заштита животне средине.

Основни и трајни задатак управљача је чување ПП „Голија“ и спровођење прописаних режима заштите утврђених актом о заштити, односно предузимање мера и извршење послова на обезбеђењу унутрашњег реда (чување, контрола посетилаца и корисника и пружање помоћи, савета и услуга, одржавање чистоће и уредности и др.) и обележавању заштићеног природног добра. За обављање ових послова управљач ће организовати службу чувања у складу са Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби и Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја. За чуваре заштићених подручја спровешће се обука у складу са Програм едукације чуварске службе ПП „Голија“. Такође за чуварску службу, поред сталне едукације и обуке, спроводиће се и мере опремања (службене легитимације и униформе, службена возила, оружје, ручна опрема и средства за рад и др.) у циљу ефикасног спровођења мера заштите, развоја, одрживог коришћења и презентације ПП „Голија“.

**Обележавање природног добра, односно зона режима I и II степена заштите и спољне границе ПП „Голија“:** Јавно предузеће „Србијашуме“ као управљач у обављању активности и задатака заштите и развоја Парка природе „Голија“ дужно је, између осталог, да обележи заштићено природно добро, његову спољну границу и границе површина на којима су утврђени режими заштите I, II и III степена.

Заштићено природно добро обележава се постављањем: ознаке заштићеног природног добра, ознака граница и зона режима различитих степена заштите. Обележавање је регулисано Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/1992).

Како је усвојен просторни плана подручја посебне намене Парка природе Голија потребно је приступити катастарском дефинисању и обележавању граница Парка природе, Резервата биосфере и појединих зона. Овим ће бити потребна ревизија донетих докумената о заштити подручја (у оним деловима где је констатован сукоб интереса и промена стања). Уредбом би требало обухватити и дефинисање зона и режима заштите културно - историјског наслеђа.



- Површина I зоне заштите по локалитетима:

Редни број	Назив локалитета	Површина (ха)		Шумско газдинство
		Уредба	Пр.план	

### РЕЖИМ ЗАШТИТЕ I СТЕПЕН

1.	"Испод Јанковог камена"	60,80	60,80	Ивањица
2.	"Пашина чесма"	0,20	40,69	Ивањица
3.	"Каралићи"	34,00	34,00	Ивањица
4.	"Водица"	63,60	67,96	Ивањица
5.	"Тресава на Белим водама"	15,20	15,20	Ивањица
6.	"Дајићко језеро"	1,00	1,69	Ивањица
7.	"Палеж"	38,00	39,92	Ивањица
8.	"Кошанинова језера"	26,80	50,12	Ивањица
9.	"Црепуљник"	65,80	65,80	Ивањица
10.	"Изубра"	66,10	66,10	Ивањица
11.	"Изнад љутих ливада"	27,60	27,60	Ивањица
12.	"Црна река"	28,80	28,80	Ивањица
13.	"Радуловац"	4,00	4,00	Ивањица
14.	"Извориште Црне реке"	0,20	0,20	Ивањица

**Свега ШГ Ивањица** **432,10** **502,88** **16 % повећање**

15.	"Испосница"	20,50	20,50	Краљево
16.	"Радочело I"	44,00	44,00	Краљево

**Свега ШГ Краљево** **64,50** **64,50**

17.	"Плакаоница I"	24,80	24,80	Рашка
18.	"Равнине"	32,40	32,40	Рашка

**Свега ШГ Рашка** **57,20** **57,20**

**Свега режима заштите I степена** **553,80** **624,58** **13 % повећање**

- Површина II зоне заштите по локалитетима:

Редни број	Назив локалитета	Површина (ха)		Шумско газдинство
		Уредба	Предлог	

### РЕЖИМ ЗАШТИТЕ II СТЕПЕН

1.	"Јанков камен"	390,20	390,20	Ивањица
2.	"Бојево брдо"	133,95	133,95	Ивањица
3.	"Јелића стругара"	12,00	12,00	Ивањица
4.	"Голијска река"	851,00	851,00	Ивањица
5.	"Међугорски поток"	390,20	390,20	Ивањица
6.	"Беле воде"	84,40	84,40	Ивањица
7.	"Дајићи"	55,80	55,80	Ивањица
8.	"Јеленовица"	125,20	125,20	Ивањица
9.	"Орлов камен"	132,35	132,35	Ивањица
10.	"Под Црепуљником"	362,10	362,10	Ивањица
11.	"Брусничке шуме"	194,60	194,60	Ивањица
12.	"Угљаре"	52,80	52,80	Ивањица
13.	"Љуте ливаде"	282,00	282,00	Ивањица
14.	"Влашки мост"	231,20	231,20	Ивањица
15.	"Суви брег"	25,60	25,60	Ивањица
16.	"Одвраћеница"	29,00	29,00	Ивањица

**Свега ШГ Ивањица** **3.352,40**

17.	"Градина"	226,70	226,70	Краљево
18.	"Радочело II"	82,40	82,40	Краљево
<b>Свега ШГ Краљево</b>		<b>309,10</b>		
19.	"Плакаоница II"	86,80	86,80	Рашка
20.	"Ретко бучје"	134,80	134,80	Рашка
<b>Свега ШГ Рашка</b>		<b>221,60</b>		

**Свега режима заштите II степена 3.883,10**

За одржавање ПП „Голија“, управљач ће у оквиру годишњих Програма планирати активности на одржавању уредности и чистоће, као и реализацију Програма управљања отпадом на подручју ПП „Голија“.

Заштита флоре и фауне је један од приоритетних задатака управљача, која ће се планирати годишњим програмима управљања. Посебан акценат биће на реализацији пројеката **Реинтродукције ишчезлих животињских и биљних врста**. Полазећи од тога да је подручје Голије некада насељавао велики број животињских и биљних врста као и да су неке врсте ишчезле, циљ Управљача биће њихова реинтродукција на подручју ПП „Голија“.

Заштита споменика културе: током истраживања на подручју ПП „Голија“ констатовано је присуство споменика културе међу којима посебно треба издвојити:

- присуству два споменика културе изузетног значаја: манастир Студеница и манастир Градац. Студеница је манастир који је највреднији део нашег наслеђа и први је међу споменичким наслеђем номинованим и проглашен делом светске баштине UNESCO- а 1986. године. Градац је такође манастир који је оставио посебан печат у српској средњовековној историји, архитектури и култури; осам споменика културе – великог значаја; седам споменика културе (културна добра која су проглашена, а некатегорисана); четири споменика културе (који су евидентирани и уживају претходну заштиту); просторно културно – историјске целине – заштићена околина споменика културе;
- бројно присуство и трагови културно историјског наслеђа на целом подручју Парка, без обзира да ли је званично проглашено, евидентирано или тек констатовано у литератури (преко 130 локалитета евидентираних као потенцијална културна добра);
- разноврсност и специфичност објеката који се овде појављују, са карактеристичним обележјима и у већем броју него на другим просторима (утврђења, надгробни споменици, објекти народног градитељства и сл.);
- очуваност окружења споменичког наслеђа од неадекватне градње и активности, односно очување амбијента који се углавном може описати као руралан или понегде готово неизмењених природних одлика;
- присуство бројних значајних споменика у непосредној околини Парка: комплекс манастира Сопоћани са старим Расом, Ђуђевим Ступовима и Петровом црквом, споменички комплекс уписан у Листу светске природне и културне баштине UNESCO-а од 1979. године; Стара и Нова Павлица, изузетна налазишта средњовековног рударства и др. – од изузетног значаја за националну културу и историју.

Заштита споменика културе и етно целина може се једино реализовати уз помоћ надлежних институција из области заштите споменика културе, односно Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, Министарства културе, локалне самоуправе и пре свега локалног становништва које мора препознати значај очувања вредних културно-историјских споменика.

**Реконструкција и конзервација објеката градитељског наслеђа у познатим и очуваним етно целинама:** Голија представља подручје где су се задржали како традиционални облици производње, тако и подручје са великом бројем објеката градитељског наслеђа који се морају пре свега адекватно заштити и конзервирати, а поједини и реконструисати уз помоћ надлежних институција. Управљач ће бити иницијатор израде Програма реконструкције и конзервације објеката градитељског наслеђа и проналажења начина и извора за њихову реализацију. У атарима села Градац, Брусник и Плешин констатована је реално најочуванија структура традиционалне изградње, те се ова насеља и њихови атари у целини планирају за посебну заштиту и ревитализацију као просторне, историјске етно скупине, са приоритетом развоја одговарајућих облика туризма;

**Заштита споменика геонаслеђа, односно уређење објеката геонаслеђа:** Голију карактерише сложена геолошка грађа која је последица интензивне магматске активности, а велики број геолошких формација је настао у интервалу од старијег палеозоика до данас. У геолошкој грађи учествују бројни литолошки комплекси, од квартарних седимената, као најмлађих, преко стена неогених језерских басена, мезозојских кластичних и карбонатних стена, вулканогено седиментних комплекса, до палеозојских кластита и метаморфита различитог степена кристалинитета. Планина Голија је једна од неколико планина у Србији на којој су евидентиране глацијалне појаве. Посебно важни објекти геонаслеђа који ће бити предмет уређења су:

- Дајићко језеро – налази се на северо западној страни Голије, на линији развођа Моравице и реке Студенице. Језеро лежи у малој депресији и на надморској висини од 1566 м. Очување и унапређење Дајићког језера моћи ће се остварити уколико се језеру обезбеди довољна количина воде, како не би постојеће водено окно зарасло и читаво језеро постало тресетиште. За локалитет Дајићко језеро израђена је и прихваћена студија о заштити, уређењу и коришћењу Дајићког језера коју би требало извести;
- Кошаниново језеро - два језера, мало и велико, облика елипсе, смештени у ували на северној страни Црепуљника, на надморској висини приближно 900 м. Мало језеро је дужине 91 м и ширине 40 м и није обрасло мочварном вегетацијом. Велико језеро углавном је зарасло вегетацијом, првенствено метластом оштрицом, која је формирала велике и високе бусене.

Као објекти геоморфолошког наслеђа издвајају се:

- *тресава на Белим Водама*, где је развијена карактеристична тресетна вегетација, што даје и посебан значај овом локалитету;
- *део тока реке Изубре* са већим бројем букова и водопада;
- *глатијалне појаве*- удубљење се налази на јужној стрмој страни Јанковог камена, урезано је у дациске стене. У самом удубљењу налазе се 4 мање депресије, и у том простору нема извора.

Заштита предела: мерама просторног и урбанистичког планирања, спречавањем појава противправне изградње објеката, адекватним планирањем и доследним спровођењем радова у шумарству и пољопривреди, пажљивим еколошким лиценцирањем пројеката развоја туризма, коришћења и прераде минералних сировина као и ефикасним текућим одржавањем чистоће и уредности очуваће се и унапредити пејсажна обележја заштићеног подручја.

Собзиром да је донет Просторни план подручја посебне намене ПП „Голија“, Управљач ће израдити Програма уређења предела. Програм ће идентификовати релевантне параметре радова и активности на санацији оштећења, односно рекултивацији, заштити од ерозије, уређењу путних појасева, обала водотока и језера, дворишта и окућница и других јавних или приватних површина и то садњом дрвећа и жбуња, затрављивањем засејавањем и другим интервенцијама. Такође, њиме ће се утврдити сет мера превентивног деловања на очувању естетике и других битних обележја предела.

Заштита животне средине: један од главних трајних циљева који се жели постићи успостављањем административне-правне заштите ПП „Голија“ јесте очување и унапређење стања и квалитета животне средине.

У области заштите од пожара, управљач ће сагласно Закону о заштити од пожара и Закону о ванредним ситуацијама (Влада Републике Србије је донела Предлог закона и исте упутила Скупштини Србије на доношење по хитном поступку - до краја 2009. године), урадити неопходна планска документа, предузимати превентивне мере у области заштите шума од пожара и унапређивати сарадњу са МУП Србије, Сектором за ванредне ситуације, Одељењем за ватрогасно-спасилачке јединице. ЈП „Србијашуме“ сагласно Закону о шумама, као управљач државним шумама урадило је Планове заштите шума од пожара, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално-техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара.

За реализацију планираних мера заштите природних и створених вредности ПП „Голија“ управљач има обавезу:

- доношења Плана управљања за период од 10 година, Годишњег програма управљања и Извештаја о извршењу годишњег Програма управљања. Сагласност на ова акта даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине и обавеза доношења регулисана је Законом о заштити природе и Уредбом о заштити ПП „Голија“.
- усаглашавања шумских, ловних, риболовних, водопривредних, пољопривредних и других основа и програма који обухватају заштићено

подручје Голије са Просторним планом Републике Србије, Просторним планом подручја посебне намене Парка природе Голија.

- измене и допуне ловних основа за ловишта (уз напомену да је у Скупштинској процедури доношење новог Закона о ловству, након чијег доношења ће се вршити и усаглашавање свих активности, пројеката и програма из области ловства) :

Ред. бр.	Ловиште	Површина ловишта у хектарима
<b>I</b>	<b>Шумско газдинство Ивањица</b>	
1.	Голија	32.507
<b>II</b>	<b>Шумско газдинство Рашка</b>	
2.	Бисер Вода - Диван	11.080

- Подручје III „Голија“ покрива 18 газдинску јединицу, за које се у складу са Законом о шумама раде основе газдовања шумама, а у оквиру усаглашавања са Актом о заштити раде се измене и допуне основа газдовања шумама:

Ред. бр.	Газдинска јединица	Површина Г.Ј.	Период важности
<b>I</b>	<b>Шумско газдинство Рашка</b>		
1.	Близанац - Дебелица	450,50	2008-2017
2.	Нинаја - Козник	1.415,97	2001-2010
3.	Бисер Вода–Враћи крш–Лиса-Борје	1.486,06	2009-2018
4.	Диван-Локве-Бреза-Зимовник	771,25	2009-2018
5.	Буковик-Влашица-Трштенац	1.452,56	2004-2013
<b>II</b>	<b>Шумско газдинство Ивањица</b>		
6.	Голија	4.847,03	2009-2018
7.	Дајићке планине	2.830,33	2001-2010
8.	Кољешница	2.697,58	2010-2019
9.	Бисер Вода-Црни врх-Радуловац	2.492,91	2008-2017
10.	Брусничке шуме	2.645,00	2001-2010
11.	Црепуљник	2.137,00	2002-2011
12.	Клековица	1.272,49	2002-2011
13.	Ковиље-Рабровица	1.594,74	2003-2012
14.	Козник-Нинаја	665,77	2006-2015
15.	Голија-Јавор	49,65	2005-2014
<b>III</b>	<b>Шумско газдинство Краљево</b>		
16.	Горња Студеница	979,94	2009-2018
17.	Радочело-Црепуљник	1.623,38	2007-2016
18.	Студеница-Полумир	90,56	2008-2017

**Комплетирање неопходне инфраструктуре и санација постојеће:** у циљу спровођења свих мера заштите, одрживог коришћења и развоја III „Голија“ један од главних приоритета је развој и изградња неопходне инфраструктуре (саобраћајне, хидротехничке, електро-енергетске и телекомуникационе), што се може реализовати

једино уз финансијску помоћ државе. Управљач ће активно учествовати у изради разних пројеката везаних за развој, пре свега инфраструктуре у области шумарства.

Просторним планом подручја посебне намене Парка природе Голија дефинисана је концепција развоја и изградње инфраструктурних система и комуналне опреме. Путну инфраструктуру формираће постојећи и нови путеви планирани у функцији заштите природних и културних добара, интегралног развоја и уређења подручја Голије.

Хидротехничка инфраструктура развијаће се кроз изградњу пет регионалних система за снабдевање насеља водом највишег квалитета и уређење, заштиту и коришћење речних вода (водоакумулације Рокци, Препрана, Вучиниће, Куманица и Градац).

Развој енергетске инфраструктуре засниваће се на: успостављању ефикасног система планског управљања и експлоатације изграђених енергетских ресурса и интензивнијем коришћењу енергије из алтернативних обновљивих извора, посебно хидропотенцијала за изградњу МХЕ (мини хидро - електрана).

Развој телекомуникационие инфраструктуре засниваће се на успостављању ефикасног система веза и савременим сервисима за пренос података и пружање мултимедијалних услуга.

**Санација старих рударских радова, са могућношћу туристичке намене за поједине објекте:** Уредбом о заштити ПП "Голија" дефинисано је да се на заштићеном подручју обезбеђује одрживо коришћење минералних сировина, првенствено грађевинског и украсног камена за локалне потребе. На површинама под режимом заштите другог степена између осталог забрањена је експлоатација минералних сировина која није у складу са прописаним мерама заштите животне средине, природних вредности и културних добара. На подручју ПП „Голија“ налазе се напуштени средњевековни рударски копови у чијој се близини налазе и остаци старих насеља или верских објеката и изразити геолошки профили који ће се уређивати по посебним програмима и пројектима према условима надлежних завода за заштиту споменика културе и природе.

**Унапређење ловства,** поред мера и смерница које су планиране ловним основама и које ће се, у поступку њихове ревизије, усагласити са мерама заштите и коришћења Парка природе Голија, остварити и следећим планским мерама:

- повезивање и кадровско јачање стручних и ловочуварских служба свих ловишта међусобно и са чуварском службом Парка природе у циљу ефикаснијег сузбијања криволова и ловокрађе;
- побољшање информисања и едукације локалног становништва;
- јачање инспекцијског надзора свих корисника ловишта од стране ловне инспекције;
- ревизија и усаглашавање програма и планова газдовања у складу са програмима развоја Парка природе.

**Пошумљавање голети, еродираних површина, санација и обнова деградираних површина и сличних простора:** реализоваће се уз строго поштовање прописаних мера забране и коришћења на простору ПП „Голија“ и у складу са Плановима пошумљавања

који су прописани Општом и Посебним основама газдовања шумама за државне шуме чији је корисник ЈП „Србијашуме“ Београд.

За приватне шуме, сходно Програмима газдовања који се доносе на годишњем нивоу уз сагласност Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управе за шуме, планираће се радови на пошумљавању шумског земљишта. За радове на пошумљавању суфинансирање ће се обезбедити у оквиру Програма заштите и унапређивања шума. Површине на којима се утврди присутност ерозионих процеса биће предмет санације кроз разне видове пошумљавања.

**7.**

**ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ**

**НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА**

**ПП „ГОЛИЈА“**



## **Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада**

Полазећи од природних и створених вредности које чине темељне вредности подручја Голије, приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада у Парку природе “Голија“ су:

- дефинисање метода и начина спровођења мониторинга биодиверзитета;
- истраживање утицаја климе на биодиверзитет подручја Голије;
- реинтродукција ишчезлих биљних и животињских врста;
- очување и унапређење стања шумских екосистема;
- успостављање еколошке мреже;
- очување и унапређење стања пашњака и ливада;
- реинтродукција аутохтоних раса домаћих животиња;
- едукација локалног становништва у области заштите природних и створених вредности ПП „Голија“;
- едукација локалног становништва у области туристичке валоризације подручја Голије;
- подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања биодиверзитета Голије;
- едукација локалног становништва у области одрживог коришћења шумских плодова, леко биља и гљива;
- едукација свих популација корисника ПП „Голија“ у области спровођења прописаних режима заштите;
- едукација локалног становништва у области одрживог управљања отпадом;

## **8.**

### **ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПП „ГОЛИЈА“**

## **Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу ПП „Голија“**

Уредбом о заштити Парка природе „Голија“ дефинисан је тростепени режим заштите којима су регулисани начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног подручја.

На површинама на којима је утврђен режим заштите I степена забрањује се коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности, осим научних истраживања, контролисане едукације и коришћења постојећих службених и јавних путева.

Управљач ће сагласно Уредби о заштити, извршити обележавање површина под режимом заштите I степена и поставити информативне табле о забрањеним активностима.

На површинама на којима је утврђен режим заштите II и III степена дефинисане су забрањене и дозвољене активности у области:

- шумарства
- ловства,
- пољопривреде,
- водопривреде и електропривреде,
- рибарства,
- минералних сировина и рударства,
- туризма,
- изградње објеката,
- уређења простора и
- презентације заштићеног подручја.

На подручју Парка природе „Голија“, планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу су:

- одрживи развој шумарства уз примену мера газдовања шумама и шумским земљиштем утврђеним у општим и посебним основама газдовања за државне шуме и програмима газдовања за приватне шуме;
- одрживи развој пољопривреде, развој земљорадње, сточарства, воћарства и пчеларства уз контролисану и што мању употребу хемијских средстава и развој органске пољопривреде;
- одрживо коришћење вода и водних објеката за водоснабдевање, енергетске и рекреативне потребе;
- одрживо коришћење минералних сировина, првенствено грађевинског и украсног камена за локалне потребе;
- ограничено коришћење гљива, биљних и животињских врста чије су сакупљање и промет под контролом;

- планске мере и активности на порибљавању, утврђивање рибљих природних плодишта и спровођење забрана и органичења риболова;
- побољшање стања фонда ловне дивљачи и постављање наменских објеката и опреме за потребе њене прихране, чувања и надзора;
- очување и обнављање старих сорти и раса биљних култура и домаћих животиња;
- изградња и реконструкција путева и путних објеката, објеката водоснабдевања, канализације, телефонског саобраћаја и друге потребне техничке инфраструктуре,
- планска изградња, инфраструктурно опремање и уређење простора за потребе туризма и рекреације у складу са Просторним планом;
- чување и одржавање заштићеног подручја, уредности, чистоће, амбијенталне разноврсности и лепоте предела;
- уређење и одржавање дворишта и окућница постојећих пољопривредних домаћинства, викендица, културних добара, јавних, службених, привредних и других објеката;
- очување и обнављање објеката народног градитељства и уређење места на којима се ти објекти налазе;
- сакупљање, конзервација, чување и приказивање предмета, алата и опреме везаних за традиционални сеоски живот, обичаје и фолклор локалног становништва;
- научноистраживачки и образовни рад.

На подручју Парка природе „Голија”, обезбеђује се:

- заштита и праћење стања биљних и животињских врста, њихових популација и станишта;
- примена мера у газдовању шумама којима се осигурава побољшање стања и повећање површина шумских екосистема, очување репрезентативних шумских састојина и флористичке и фаунистичке разноврсности;
- реинтродукција и реколонизација аутохтоних врста и друге активности на очувању и унапређивању стања популација угрожених врста флоре и фауне;
- кошење ливада и побољшања пашњачких површина;
- контролисано сакупљање биљних и животињских врста;
- контролисана испаша на пашњачким површинама и уређење појила за стоку;
- коришћење пољопривредног земљишта и сточарство на устаљен, традиционалан начин;
- уређење и коришћење простора у складу са прописаним режимом заштите на начин којим се омогућава очување природних вредности и споменика културе;
- уређење, изградња и инфраструктурно опремање простора за потребе туризма и рекреације;
- обнављање и одржавање пољских, шумских и других путева и објеката народног градитељства;
- уређење села и сеоских средишта;

- успостављање мониторинга;
- научноистраживачки и образовни рад и презентација природних и културних вредности Парка природе.

**9.**

**ПРОСТОРНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ  
НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА  
ЗЕМЉИШТА У ПП „ГОЛИЈА“**

## Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта у ПП „Голија“

За подручје ПП „Голија“ донет је Просторни план, чиме је створен основ да Управљач, у сарадњи са надлежним институцијама, изврши на терену поред обележавања граница зона режима заштите и просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта у ПП „Голија“.

Такође ЈП „Србијашуме“ као управљач, а у складу са Уредбом о заштити, има обавезу заснивања дигиталне базе података о непокретностима, природним и културним вредностима и другим подацима од значаја за спровођење Плана управљања ПП „Голија“. Собзиром на обимност посла и неопходност обезбеђења финансијских средстава, управљач ће у 2011. години урадити посебан Програм за заснивање дигиталне базе података.

Уредбом о заштити Парка природе „Голија“ на подручју Парка природе успостављен је тростепени режим заштите (који представља скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра), односно:

- **режим заштите I степена** којим су забрањени: коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора и активности осим научних истраживања, контролисана едукације и коришћења постојећих службених и јавних путева.
- **режим заштите II и III степена** којим су утврђене ограничавајуће мере на подручју ПП „Голија“, односно мере забране:

На подручју режима заштите III степена забрањује се:

- изградња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине;
- градња стамбених, економских помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела до доношења тих докумената;
- експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора, утврђене у складу са законом;
- разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства;
- уништавање врста биљака и животиња заштићених као природне реткости;

- преоравање земљишта, крчење и шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцезивне водне ерозије и неповољне промене предела;
- складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета;
- руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода.

На подручју режима заштите II степена, осим забрана дефинисаних за простор у режиму заштите III степена, забрањује се:

- експлоатација минералних сировина, као и коришћење песка, шљунка, камена и глине из корита и обала водотока;
- каптирање извора и изградња брана;
- риболов;
- лов, осим за потребе одржавања здравственог стања и бројности дивљачи на простору Бојевог брда;
- чиста сеча и крчење шума, кресање лисника и непланско коришћење дрвне масе у односу на циљеве и принципе газдовања шумама;
- садња, засејавање и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја, осим већ постојећих;
- преоравање природних ливада и пашњака;
- просецање нових јавних путева.

#### **Посебни циљеви коришћења подручја ПП „Голија“ су:**

- 1) Просторно дефинисање грађевинских подручја:** регулисано је Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија“ односно Просторни план ће се спроводити израдом и доношењем секторских - гранских планова и програма, урбанистичких планова, као и програма уређења грађевинског земљишта. Управљач, ће узети активно учешће у изради, доношењу и реализацији планских аката заједно са свим другим институцијама и носиоцима заштите и развоја Голије.
- 2) Стимулисање изградње јавних садржаја, пре свега у зонама викенд и другог туризма:** Просторни планови за општине Ивањица, Рашка, Сјеница и град Краљево и Нови Пазар усклађиваће се са планским решењима из Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија“ и ближе ће дефинисати планска решења у вези са привредним развојем, организовањем мреже центара и насеља, уређењем грађевинских подручја постојећих насеља, објеката јавних служби, објеката заједничке комуналне опреме и др.
- 3) Дефинисање капацитета туристичких објеката у циљу побољшања квалитета услуга:** полазећи од природних културних богатстава Голије, Просторним планом је предвиђено да подручје Голије и околину треба презентовати кроз **интегралну туристичку понуду**, са прожимањем што већег броја туристичких програма, производа, активности, односно видова



туризма. На тај начин се стварају предуслови за шири спектар корисника туристичких и других услуга, препознатљивост Голије као занимљиве и пожељне туристичке дестинације са крајњим циљем доласка што већег броја туриста и посетилаца на ово подручје, а тиме и стварања повољних услова за егзистенцију локалне заједнице, стварање профита и његово улагање у развој подручја и туризма уопште.

- 4) **Усмеравање новоградње према сеоским насељима:** Највећи део смештајних капацитета, као и пратећих објеката у туристичкој функцији, ће бити лоциран **дисперзно по простору Парка, уз извесне концентрације у туристичким центрима и у појединим насељима.** Разлози за овакво одређење су, пре свега, еколошки и економски. Овакво лоцирање омогућује и да се до културно-историјских и природних вредности у околини сваког локалитета стигне просечно за око 2 - 3 сата пешачења
- 5) **Усмеравање традиционалне пољопривредне производње, као и подстицање органске пољопривредне производње:** остварење циља могуће кроз развој пољопривреде и реструктурирање аграрног сектора ради повећања тржишне конкурентности локалних пољопривредних производа. За оставрење циља неопходно је реализовати активности у области ревитализације села и развоја традиционалних облика пољопривредне производње, односно дати подршку развоју сточарства, и то пре свега, млека, млечних производа и меса и стварање производа са локалним заштитним знацима и популаризацији органске пољопривреде.
- 6) **Дефинисање простора за развој и унапређење сточарства сагласно традиционалним областима међу којима могу бити и шумска земљишта која су пашњачког типа, а нису предвиђена за пошумљавање:** овај циљ се може остварити кроз доношење Стратегије интегралног руралног развоја подручја Голије, чији су основни потенцијали да постоје изузетно повољни услови за развој сточарства, одређени брдско-планинским карактеристикама подручја и традиционалним искуством становника. Континуирано смањење сточног фонда и изумирање бачијарења, и у приватном и у државном/друштвеном сектору, последица једепопулације и изражене појаве "сенилизације". У дужем временском периоду, уочена је итенденција смањења интензивног коришћења обрадивих површина и повећање површина под пашњацима, али и зарастање постојећих пашњака и ливада, посебно на вишим котима.
- 7) **Усмеравање шумарства у правцу повећања површина под високим шумама, као и газдовање шумским површинама у приватном власништву у складу са средњорочним програмом газдовања на целој територији Парка природе „Голија“:** циљ који је дефинисан у планским актима који се раде у складу са Законом о шумама а то су :
  - Општа основа газдовања шумама за Доње-ибарско шумско подручје;
  - Општа основа газдовања шумама за Горње-ибарско шумско подручје;
  - Општа основа газдовања шумама за Голијско шумско подручје;

- Посебне основе газдовања шумама за 18 газдинских јединица које покривају подручје ПП „Голија“;
- Програми газдовања шумама у приватном власништву.

**8) Развој свих услужних делатности које по свом обиму и карактеру нису у супротности са основним принципима заштите и основним вредностима Парка природе „Голија“:** услужне делатности које се могу развијати дефинисане су и на неки начин ограничене планским решењима датим у ППППН ПП „Голија“. Услужне делатности везане су пре свега за сектор туризма, али и ЈП „Србијашуме“ као управљач пружаће одређене услуге посетиоцима заштићеног подручја. Такође сходно Закону о заштити природе очекује се доношење Уредбе о накнади за коришћење заштићеног подручја којом ће се:

- одредити врста и обвезници накнаде за коришћење заштићеног подручја;
- утврдити основица и врста стопе за обрачун накнаде (за обављање делатности, за коришћење посебно уређених или погодних терена за поједине намене коришћења, за коришћење имена и знака заштићеног подручја и за коришћење услуге управљача заштићеног подручја. Предмет накнаде је и улазак у заштићено подручје у транзиту и ради привременог боравка у одређене сврхе као и улазак у његове делове и објекте);
- прописати ближа мерила за одређивање вредности стопе односно појединачног износа накнаде и
- уредити питања у вези начина наплате накнаде.

На основу Уредбе Управљач ће донети акт којим ће регулисати висину и начин обрачуна накнада за коришћење ПП „Голија“.

**9) Афирмација спорта и рекреације:** циљ остварив у складу са дефинисаним планским решењима датим у ППППН ПП „Голија“ где се афирмација спорта и рекреације може реализовати у оквиру развоја свих планираних видова туризма; зимски ски туризам, еко, етно, културни, сеоски и др.

**10) Заштита квалитета и биланса резерви вода и организовање јединственог система управљања водним ресурсима:** Хидрографску мрежу одређују сливови следећих водотока:

- **Студеница** – улива се у Ибар и целим својим сливом, током и притокама припада подручју Парка (дужине око 47 km, површина слива 540 km<sup>2</sup>);
- **Моравица** - тече на север и улива се у Западну Мораву код Пожеге (на подручју Парка је дужине 47,9 km, од извора до водомерне станице Ивањица, површина слива 475 km<sup>2</sup>), а значајне притоке на самоме подручју су: **Ношница, Голијска река и Јабуквачки поток;**

Леве притоке Ибра и Рашке (**Трнавска, Тушимска и Дежевска река**) - кратке, дубоке усечене долине на југоисточном ободу подручја;

Изворишни део **Људске реке** (изворишни крак Рашке) и изворишни кракови **Вапе** (Брњичка река) на јужном и југозападном ободу су долине.

Текуће воде ПП "Голија" углавном имају велики протицај који се битније не смањује ни у периоду малих вода, тако да су проглашени за заштићена изворишта националног и регионалног значаја. Унутаргодишња расподела вода на овим речним токовима има одлике снежно-кишног режима, са обилним водама у пролеће. Стање квалитета вода планинских река је већим делом добро, због релативно малог ефлуентног оптерећења из доста разуђених и ретко насељених села, као и због велике способности самопречишћавања водотока. Подземне воде представљају вредан потенцијал који се највише користи на подручју за индивидуално снабдевање станoviштва.

**Израда јединствене водопривредне основе Парка природе:** Управљач ће иницирати, заједно са другим надлежним институцијама, израду основе полазећи од важности и величине заштићеног природног добра уз очекивано учешће Буџета Републике Србије у суфинансирању израде. Због непостојања водопривредне основе подручја отварају се дилеме око избора локација, количина, начина водоснабдевања и захтева за индустријским коришћењем вода, а у односу на постојеће режиме заштите природе и изворишта, нестручно и нерационално каптирање извора – мада, за сада, експлоатација вода не превазилазе природно прихрањивање издани.

**Узгој ловне дивљачи у за то предвиђеним просторима-ловиштима отвореног и затвореног типа:** дефинисаће се кроз ловне основе.

**Развој спортског риболова на строго контролисаним деловима појединих водотокова:** дефинисан је у оквиру Програма унапређења рибарства на подручју ПП „Голија“ и Уредбом о заштити ПП „Голија“.

**Контролисано сакупљање шумских плодова, лековитог и ароматичног биља са природних станишта:** *вршиће се у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне* („Службени гласник РС“, број 31/2005). Сакупљање, коришћење и промет заштићених врста ставља се под контролу ради обезбеђивања њиховог одрживог коришћења спречавањем сакупљања тих врста из природних станишта у количинама и на начин којим би се угрозио њихов опстанак у будућности, структура и стабилност животних заједница. У Уредби су наведене заштићене врсте дивље флоре и гљива које су стављене под контролу, као и дивље врсте фауне. Министарство надлежно за послове заштите животне средине издаје ДОЗВОЛУ за сакупљање заштићених врста (лекобиља, шумских плодова, гљива, и др.) у комерцијалне сврхе по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе Србије. Завод за заштиту природе Србије предлаже Министарству количине заштићених врста које се сакупљају у комерцијалне сврхе до 31. децембра текуће за наредну годину. Министарство животне средине објављује Конкурс за издавање дозвола за текућу годину до 1. марта. Конкурсом је дефинисано ко има право учешћа на конкурс.

Уредбом је регулисано сакупљање заштићених врста у заштићеним природним добрима. Сакупљање заштићених врста ради коришћења односно стављања у промет не може се вршити на подручју заштићеног природног добра, осим ако прописима о режиму заштите природног добра није другачије одређено. У случају да прописом о заштити природног добра на подручју тог добра или делу подручја није забрањено сакупљање заштићених врста ради коришћења односно стављања у промет, Министарство животне средине издаће дозволу за сакупљање организацији која управља заштићеним природним добром односно Управљачу. Овом одредбом жели се постићи потпуна контрола над сакупљањем дивљих врста флоре и фауне у заштићеним подручјима, односно жели се постићи циљ да управљачи буду ти који ће имати увид у целокупну количину која се скупља, да контролишу сакупљаче заједно са надлежним инспекторима, да спроводе програм обуке сакупљача као и да у складу са Законом о заштити животне средине, наплаћују накнаде од сакупљача. У циљу правилног сакупљања заштићених врста Уредбом је регулисано да правна лица и предузетници који се баве сакупљањем заштићених врста дужни су да организују стручну обуку или други облик рада са сакупљачима заштићених врста, да сваке године изврше проверу знања сакупљача и да сакупљачима издају ПОТВРДУ о стручној оспособљености са роком важења за сакупљачку сезону. Физичко лице може да сакупља заштићене врсте у комерцијалне сврхе под условом да има потврду о стручној оспособљености за сакупљање заштићених дивљих врста флоре и фауне. Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд управља Парком природе „Голија“ и једино оно може добити дозволу за сакупљање од Министарства заштите животне средине и једино оно може да организује, сакупља, издаје потврде о оспособљености сакупљача на територији ПП „Голија“.

У циљу ефикасне заштите подручја ПП „Голија“ и одрживог коришћења природних ресурса, Управљач ће настојати да у наредном периоду, поред напред наведеног, уради следеће:

- постави улазне станице у ПП „Голија“ (из правца Краљева – Студеница и Градац, Ивањице, Новог Пазара и Сјенице) у циљу контролисања уласка у ПП „Голија“, спречавања бесправне градње и бесправног коришћења природних ресурса;
- изврши реконструкцију постојећих објекат за потребе изградње и формирања Центара за посетиоце, на локалитетима: Студеница, Шереметовица и Голијска река.

**10.**

**АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ**

**ПП „ГОЛИЈА“**

## Активности на промоцији вредности ПП „Голија“

Полазећи од :

- значаја који има ПП „Голија“,
- планираних мера и активности на спровођењу заштите, коришћења и одрживог развоја заштићеног подручја,

управљач, у средњорочном периоду, планира следеће активности на промоцији природних и створених вредности ПП „Голија“:

- израду WEB презентације ПП „Голија“ за циљну групу која користи интернет;
- израду прикладне публикације која ће бити доступна локалној самоуправи, корисницима и посетиоцима ПП „Голија“;
- израду прикладних тематских флајера и лифлета који ће бити доступни великом броју корисника и посетиоца ПП „Голија“;
- организовање и учешће у различитим акцијама посвећеним Голији, а поводом обележавања Светског дана вода, Светског дана шума, Светског дана заштите биодиверзитета, Светског дана заштите животне средине, Европске недеље шума, Светског дана туризма, Светском дана планина и др.;
- учешће у традиционалним локалним манифестацијама које се одржавају на подручју Голије;
- одржавање радионица по градовима и општинама, након добијања сагласности на План управљања ПП „Голија“ за период 2011-2020. године, са циљем представљања планираних активности од стране управљача;
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој ПП „Голија“;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач, као што су Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби ПП „Голија“, Одлука о накнадама за коришћење природних вредности и услуга ПП „Голија“ и др.
- организовање презентације о значају ПП „Голија“ за ученике основних и средњих школа;
- организовање трибина и округлих столова посвећених одређеним проблемима везаним за заштиту, уређење, коришћење и одрживи развој Голије;
- снимање и приказивање пропагандних филмова о вредностима ПП „Голија“ у сарадњи са локалним становништвом, локалном самоуправом и локалним, регионалним и националним ТВ медијима и др.
- промоција вредности у Центрима за посетиоце и информативним центрима који су изграђени и који ће се изградити у наредном средњорочном периоду,
- промоција вредности кроз учешће у пројектима са Невладиним организацијама.

## **11.**

**СТУДИЈСКА (ИСТРАЖИВАЧКА), ПРОГРАМСКА,  
ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА  
ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И  
АКТИВНОСТИ НА ЗАШТИТИ, ОЧУВАЊУ И  
УНАПРЕЂЕЊУ И ОДРЖИВОМ РАЗВОЈУ  
ПП „ГОЛИЈА“**

## **Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на заштити, очувању и унапређењу и одрживом развоју ПП „Голија“**

Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на:

- 1) заштити посебних природних вредности:** израда Програма и пројеката заштите природних вредности Парка природе „Голија“; измене и допуне планских аката (основе: ловне, риболовне, водопривредне и др.) и др.;
- 2) заштити споменика наслеђа:** израда Програма заштите споменика културе и наслеђа на простору ПП „Голија“ у сарадњи са надлежним институцијама;
- 3) заштити и коришћењу обновљивих природних ресурса:** израда Програма и планских акта којима се регулише коришћење обновљивих природних ресурса, што је обавеза не само ЈП „Србијашуме“ као управљача заштићеним природним добром, већ и свих других корисника подручја Парка природе „Голија“ (ЈП „Србијаводе“, локално становништво, произвођачи здраве хране, произвођачи млечних производа, власници рибњака и др.).
- 4) уређењу ПП „Голија“:** израда пројеката и програма у складу са донетим Просторним планом подручја посебне намене Парка природе „Голија“ и Уредбом о заштити Парка природе „Голија“; израда Стратегије управљања отпадом у ПП „Голија“ (јер треба имати у виду да комунална опремљеност подручја није довољна. Рурална подручја су углавном изостављена из циклуса сакупљања отпада што има у готово свим селима за последицу постојање локалних сметилишта, често смешетених на најнеприхватљивијим локацијама - крај путева).
- 5) презентацији ПП „Голија“ и сарадњи са локалним становништвом и другим корисницима Парка природе:** кроз израду разних програма и пројеката презентације и популаризације заштићеног подручја



**12.**

**САРАДЊА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И  
ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА  
НЕПОКРЕТНОСТИ НА ПОДРУЧЈУ**

**ПП „ГОЛИЈА“**

## **Сарадња са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПП „Голија“**

Јавно предузеће „Србијашуме“, од момента проглашења подручја Голије за национално заштићено природно добро, као управљач настојало је да оствари сарадњу са локалним становништвом, локалном самоуправом и другим корисницима подручја ПП „Голија“ и то ће бити приоритет у наредном планском периоду.

Када се говори о Голији као заштићеном подручју веома је значајно да локална заједница препозна природне вредности подручја на коме живи, да схвати значај заштите природе, да прихвати концепт заштите и одрживог развоја заштићеног подручја, који је општеприхваћен и у другим Европским земљама, а то је предност живљења и рада у заштићеном природном добру које има статус Резервата биосфере.

Схватајући значај добре комуникације и сарадње са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности на подручју ПП „Голија“, ЈП „Србијашуме“ у оквиру Плана управљања дефинисао је низ активности које треба да допринесу остварењу зацртаног циља.

Подручје Голије карактерише изразита депопулација, као и недовољна развијеност, тако да је пред управљачем изразито тежак задатак остварења сарадње и едукација старије популације становништва и паралелено са тим активности на повратку становништва на подручје Голија.

На Голији поред локалног становништва које ту живи и власник је пољопривредног земљишта и шума, постоје и други корисници и власници непокретности (ЈП „Србијашуме“ је у двострукој улози, с једне стране је корисник шума и шумског земљишта, а са друге стране поверено му је и управљање ПП „Голија“; ЈП „Електропривреда Србије“; ЈВП „Србијаводе“; и др.) са којима управљач планира остварење и развијање сарадње у области заштите и развоја ПП „Голија“.

Годишњим програмима управљања ПП „Голија“, између осталог, планира ће се и конкретни облици сарадње са локалним становништвом, корисницима и власницима непокретности на Голији.

**13.**

**ДИНАМИКА И СУБЈЕКТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ**

**ПЛАНА УПРАВЉАЊА ПП „ГОЛИЈА“**

## Динамика и субјекти реализације Плана управљања ПП „Голија“

Јавно предузеће „Србијашуме“ Београд, управљач заштићеног подручја, План управљања ПП „Голија“ за период 2011. - 2020. године, конципирало је према захтевима и задацима које треба да оствари сагласно Акту о заштити.

План управљања ПП „Голија“ за период 2011. - 2020. године, као средњорочни документ остварује се кроз годишње програме управљања којима се детаљно и прецизно дефинишу задаци, радови и активности, материјално-финансијски и организациони услови њиховог извршења.

Планиране задатке можемо груписати у 4 групе и то:

- 1. Трајни задаци:** чување, обезбеђење унутрашњег реда у ПП „Голија“, обележавање, одржавање и уређење ПП „Голија“, мониторинг природних вредности, научноистраживачки и обарзовни рад, промоција и презентација темељних вредности заштићеног подручја.
- 2. Хитни задаци:** израда детаљних урбанистичких планова, планских докумената, усклађивање основа и програма са Уредбом о заштити, обележавање ПП „Голија“, опремање чуварске службе, успостављање рибочуварске службе, легализација изграђених објеката инфраструктуре и индивидуалних објеката који се налазе у склопу већ изграђених површина а који нису у супротностима са режимима заштите и спречавање даље противправне градње.
- 3. Приоритетни задаци:** идентификација граница на терену, почетак рада на заснивању базе података; уређењу локалитета за посетиоце ПП „Голија“, успостављању сарадње са локалним становништвом, локалном самоуправом и другим корисницима заштићеног подручја (ЈП ЕПС, ЈП ПТТ и др.).
- 4. Одложени задаци:** су задаци који ће се извршавати после 2015. године, у области развоја туризма, органске пољопривреде, успостављања еколошке мреже, мониторинга и др.

План управљања ПП „Голија“ конципан је по годинама и планираним видовима радова (прилог 3) који се могу груписати у:

### 1. Израда планских докумената и аката која обухвата израду:

- Плана управљања ПП „Голија“ (*субјект:* управљач; *динамика:* 2010. година и у 2020. години за наредни средњорочни период);
- Годишњи програм управљања ПП „Голија“ (*субјект:* управљач; *динамика:* сваке године се ради и то до 15. децембра текуће за наредну

годину уз обавезу доставе Министарству животне средине и просторног планирања на давање сагласности);

- Извештај о остварењу годишњег програма управљања ПП „Голија“ (*субјект*: управљач; *динамика*: сваке године се ради и то до 15. децембра текуће за наредну годину уз обавезу доставе Министарству животне средине и просторног планирања);
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби (*субјект*: управљач; *динамика*: 2010-2011. године уз обавезу доставе Министарству животне средине и просторног планирања на давање сагласности);
- Одлука о накнадама за коришћење природних вредности и услуга ПП „Голија“ (*субјект*: управљач; *динамика*: 2010-2011. године уз обавезу доставе Министарству животне средине и просторног планирања на давање сагласности);
- Анекса шумских, ловних основа и других основа и планова газдовања природним ресурсима (*субјект*: управљач и други корисници природних вредности за чије је коришћење неопходна израда планских аката; *динамика*: 2011-2020. године);
- Програма унапређења рибарства – средњорочних и годишњих (*субјект*: управљач; *динамика*: средњорочни се ради 2012 за наредни средњорочни период уз обавезу доставе Министарству животне средине и просторног планирања на давање сагласности и годишњи који се раде до краја текуће за наредну годину).

## **2. Обележавање Парка природе „Голија“ што обухвата:**

- Обележавање спољне границе ПП „Голија“, границе режима заштите првог и другог степена, постављање ознака-табли и информативних табли (*субјект*: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства животне средине и просторног планирања и других институција што ће се прецизирати Годишим програмима управљања; *динамика*: 2011. – 2020. година).

## **3. Чување Парка природе „Голија“ што обухвата:**

- Организовање Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Голија“ и чуварске службе сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја (*субјект*: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства животне средине и просторног планирања, Министарства економије и регионалног развоја и других институција што ће се прецизирати Годишим програмима управљања; *динамика*: 2011. – 2020. година).

## **4. Уређење Парка природе „Голија“ што обухвата:**

- Постављање путоказа, столова са надстрешницима, израду и постављање корпи за отпатке, израду и постављање ложишта за пикник, уређење и обележавање пешачких и бицикличких стаза; кошење траве на местима где су излетишта, видиковци и др, мере гајења и заштите шума (*субјект*: управљач уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства животне средине и просторног планирања, Министарства пољопривреде,

шумарства и водопривреде и других институција што ће се прецизирати Годишним програмима управљања; *динамика*: 2011. – 2020. година).

**5. Популаризација и презентација ПП „Голија“ што обухвата:**

- Штампане флајера, лифлета, публикација и сл.; израду WEB презентације, израду информативних пунктова, израду Центара за посетиоце и др. (*субјект*: управљач и локална самоуправа, уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства животне средине и просторног планирања, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и других институција, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика*: 2011. – 2020. година).

**6. Пројекти и програми заштите, коришћења, презентације и одрживог развоја ПП „Голија“ што обухвата израду програма и пројеката из области:**

- заштите и унапређења споменичког наслеђа и народног грдитељства Голије;
- заштите и унапређења геонаслеђа;
- унапређења и развоја пољопривреде;
- туристичке валоризације;
- управљања водама;
- управљања отпадом;
- заштите, санација и ревитализација угрожених делова Парка;
- мониторинга биљних и животињских врста;
- стратешких процена утицаја на животну средину;
- процена утицаја на животну средину и др, (*субјект*: управљач, локална самоуправа, невладине организације и др. уз помоћ у суфинансирању од стране Министарства животне средине и просторног планирања, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и других институција, што ће се прецизирати Годишњим програмима управљања; *динамика*: 2011. – 2020. година).

**14.**

**ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И МАТЕРИЈАЛНЕ  
ПРЕДПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПОВЕРЕНИХ  
ПОСЛОВА УПРАВЉАЊА ПП „ГОЛИЈА“**

## Финансијска средства и материјалне претпоставке за извршење поверених послова управљања ПП „Голија“

Сагласно планираним активностима и задацима које треба да изврши Управљач ПП „Голија“ у оквиру Плана управљања Парка природе „Голија“ за период 2011. - 2020. година процењено је да су неопходна финансијска средства у износу од :

Период 2011-2020	Учешће		Свега
	ЈП „Србијашуме“	Буџета РС, Фондова, СО	
<b>динара</b>	<b>98.865.970,16</b>	<b>148.298.955,24</b>	<b>247.164.92540</b>
<b>%</b>	<b>40</b>	<b>60</b>	<b>100</b>

Собзиром да се План управљања ПП „Голија“ ради за период од 10 година, као и да је тешко у овом тренутку предвидети трошкове у десетој години примене Плана управљања, за сваку годину дате су пројекције видова радова које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава полазећи од садашњих јединичних трошкова.

Такође у Плану управљања ПП „Голија“, имајући у виду значај заштићеног подручја, као и мере и активности које се морају спровести у првом десетогодишњем периоду, планирано је да учешће Буџета Републике Србије, Фонда за заштиту животне средине, Скупштина општина и донација у суфинансирању реализације Плана управљања буде већи у односу на учешће управљача, односно процењује се да учешће буде:

Редни број	Институција	Износ средства (динара)	%
1.	ЈП „Србијашуме“	98.865.970,16	40,00
2.	Министарство животне средине	98.865.970,16	40,00
3.	Министарство економије и регионалног развоја - сектор туризма	14.829.895,52	6,00
4.	Министарство пољопривре, шумарства и водопривреде	12.358.246,27	5,00
5	Фонд за заштиту животне средине	9.886.597,02	4,00
6.	НИП	7.414.947,76	3,00
7.	СО	4.943.298,51	2,00
свега		247.164.925,40	100,00



Планиране групе радова са трошковима:

Редни број	Врста радова	Износ средства (динара)	%
1.	Чување и обележавање	115.776.932,05	46,85
2.	Израда планских аката, основа, програма	9.449.146,35	3,82
3.	Уређење ПП „Голија“	27.728.821,35	11,21
4.	Презентација и популаризација	69.228.900,00	28,00
5	Пројекти, програми, студије и сл.	24.981.125,65	10,12
<b>свега</b>		<b>247.164.925,40</b>	<b>100,00</b>

План управљања ПП „Голија“ спроводи се Годишњим програмом који садржи:

- послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години,
- динамику извршења програмираних радова, послова и задатака и
- неопходна финансијска средства за реализацију Годишњег програма управљања.

На Годишњи програм управљања ПП „Голија“ сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине.

Поред обезбеђења финансијских средства за реализацију Плана управљања неопходно је да:

- Управљач организује Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Голија“ сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл.гл.РС“, број 85/2009).
- Управљач организује Чуварску службу сагласно Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл.гл.РС“, број 85/2009), Уредби о заштити ПП „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 23/03.04.2009.године) и Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби ПП „Голија“.
- Управљач донесе управљачка документа (План управљања, Програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби, Одлуку о накнадама за коришћење ПП „Голија“ и др.) и на иста добије сагласност надлежних министарстава.
- Управљач и други корисници ПП „Голија“ ускладе своје планове, програме и основе са Уредбом о заштити ПП „Голија“.
- Управљач оствари сарадњу са свим корисницима ПП „Голија“, локалном самоуправом, локалним становништвом, невладиним организацијама и другим институцијама у области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Голија“.

- Управљач оствари сарадњу и има помоћ у спровођењу прописаних режима заштите на подручју ПП „Голија“ од стране републичке инспекције за заштиту природе и животне средине.
- Министарство животне средине и просторног планирања омогући реализацију Уговора о имплементацији Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија“.
- Надлежне институције донесу секторске/гранске планове и програме, урбанистичке планове, као и програме уређења грађевинског земљишта неопходне за спровођење Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Голија“.
- Програме и пројекте из области заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја ПП „Голија“ заједнички раде управљач и Завод за заштиту природе Србије, Министарство животне средине и просторног планирања, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарство културе, Шумарски и Биолошки факултет и друге научне и истраживачке институције, као и локална самоуправа и невладине организације.

**15.**

**ПРИЛОЗИ**

## Прилог број 1.

### Структура површина ПП „Голија“ и дужина спољне границе и граница режима заштите

#### 1. Површина ПП „Голија“ по Шумским газдинствима:

Редни број	Власништво	Површина	
		ha	%
1.	Ивањица	44.620	59
2.	Рашка	18.514	25
3.	Краљево	12.049	16
<b>Свега ПП „Голија“</b>		<b>75.183</b>	<b>100,00</b>

#### 2. Површина ПП „Голија“ по режимима заштите:

Редни број	Режим заштите	Површина ha	
		Уредба	%
1.	I степена	553,80	0,70
2.	II степена	3.883,10	5,20
3.	III степена	70.746,10	94,10
<b>Свега ПП „Голија“</b>		<b>75.183,00</b>	<b>100,00</b>

#### 3. Дужина граница по режимима заштите у ПП „Голија“:

Редни број	Режим заштите	Површина ha	Дужина границе km
1.	I степена	553,80	47,570
2.	II степена	3.883,10	203,960
3.	III степена	70.746,10	148,610
<b>Свега ПП „Голија“</b>		<b>75.183,00</b>	<b>400,140</b>

## Прилог број 2.

### Ловишта на подручју ПП „Голија“

У оквиру ПП „Голија“, ЈП „Србијашуме“ газдује са три ловишта:

- „Голија“, укупне површине 32.507 ha;
- „Бисер Вода - Диван“, укупне површине 11.080 ha;

ЈП „Србијашуме“ газдује ловиштима:

- „Голија“, преко ШГ Ивањица,
- „Бисер Вода - Диван“, преко ШГ Рашка.

Бројно стање гајених врста дивљачи у *ловишту „Голија“*, према записнику о извршеном бројању дивљачи 27.03.2010. године, износи:

- срна 94 јединки,
- дивља свиња 82 јединки,
- вук 18 јединки,
- медвед 9 јединки,
- лисица 20 јединки,
- куна 178 јединки,
- јазавац 81 јединка,
- зец 210 јединки,
- тетреб 4 јединке.

Ловиште „Голија“ се простире на масиву планине Голија, захватајући површину све до границе са општинама Рашка и Сјеница и граница града Краљева и Новог Пазара. Тако представља јединствену теренску целину, припадајући планинском типу ловишта, под тип високо – планинско ловиште. У оквиру ловишта налази се узгојни центар Голијска река укупне површине 206 ха – за интезивно гајење европског јелена и дивље свиње.

У ловишту *„Бисер Вода - Диван“* бројно стање гајених врста дивљачи износи:

- медвед 4 јединке,
- срна 18 јединки,
- дивља свиња 64 јединке,
- зец 64 јединке

Ловиште „Бисер Вода - Диван“ граничи се са ловиште Зимовник којим газдује ловачко удружење "Рашка" из Рашке. Површина ловишта Зимовник је 21630 хектара, а од врста дивљачи присутне су:

- срна 20 јединки,
- зец 900 јединки,

дивља свиња 30 јединки,  
јаребица камењарка 90 јединки,  
пољска јаребица 1000 јединки,  
фазан 600 јединки.

У оквиру ловишта "Бисер Вода – Диван" налази се узгојни центар "Зимовник површине 160,51 ха за интезивно гајење европског јелена и срне.

**Прилог број 3.**

**ПЛАНИРАНИ ВИДОВИ РАДА**

**У ПЛАНУ УПРАВЉАЊА ПП „ГОЛИЈА“**

**Програм управљања Парка природе "Голија" за период 2011. - 2020. годину**

страница 1.

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	2011 обим радова	2012 обим радова	2013 обим радова	2014 обим радова	2015 обим радова
0	1	2	3	4	5	6	7
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	1				
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	1	1	1	1	1
3	Израда годишњег извештаја	ком.	1	1	1	1	1
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	1				
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	1				
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ха	3.409,49	1.594,74	1.452,56	49,65	665,77
7	Израда анекса ловне основе	ха	11.080,00				
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	1	1	1	1	1
9	Обележавање граница - I зона	ха	553,80				
10	Обележавање граница - II зона	ха	2.230,70	1.652,40			
11	Обележавање спољне границе	ха	13.023,65	18.203,12	20.019,33	10.725,00	8.775,00
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	37	30	18	15	9
13	Израда информативних табли	ком.	8	9	6	7	4
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	35	35	35	35	35
15	Надзор – број шум.инж.и њихови трошкови	број	14	14	14	14	14
16	Постављање путоказа	ком.	54	48	47	34	35
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	4	2	2	3	1
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	18	10	12	20	10
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	4	3	4	5	4
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	4	3	4	5	3
21	Уређење пешачких стаза	km	4	4	2,5	4	4
22	Уређење бициклистичких стаза	km					
23	Уређење пута до ЗПД-а	км		5		5	7
24	Уређење хранилишта и појилишта	ком.		10	14		
25	Уређење ловно техничких објеката - чеке отворене	ком.				5	
26	Уређење ловно техничких објеката - чеке затворене	ком.					
27	Кошење траве	ха	8	8	8	8	8
28	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
29	Израда WEB СИТЕ	ком.	1				
30	Израда Центра за посетиоце и информативног пункта	ком.			1		1
31	Израда програма и пројеката	ком.	1	1	1	1	1
32	Израда стратешких процена утицаја	ком.	1	1	1	1	1



**Програм управљања Парка природе "Голија" за период 2011. - 2020. годину**

страница 2.

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	2016 обим радова	2017 обим радова	2018 обим радова	2019 обим радова	2020 обим радова	свега за период
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.						1
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	1	1	1	1	1	10
3	Израда годишњег извештаја	ком.	1	1	1	1	1	10
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.						1
5	Израда Правилника о накнадама	ком.						1
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ха	1.623,38	3.033,97	8.084,28	2697,58	6891,30	29.502,72
7	Израда анекса ловне основе	ха	32.507,00					43.587,00
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	1	1	1	1	1	10
9	Обележавање граница - I зона	km						553,80
10	Обележавање граница - II зона	km						3.883,10
11	Обележавање спољне границе	km						70.746,10
12	Израда и постављање ознака - табли	ком.	9	17	10	8	7	160
13	Израда информативних табли	ком.	4	3	5	4	5	55
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	35	35	35	35	35	350
15	Надзор – број шум.инж.и њихови трошкови	број	14	14	14	14	14	140
16	Постављање путоказа	ком.	26	15	14	15	12	300
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	4	6	8	6	4	40
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	20	30	40	20	10	190
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	7	10	12	7	4	60
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	7	10	14	12	5	67
21	Уређење пешачких стаза	km			5	4,5	2,5	30
22	Уређење бициклистичких стаза	km	4	7			4	15
23	Уређење пута до ЗПД-а	км	5		6	7	8	43
24	Уређење хранилишта и појилишта	ком.	10					34
25	Уређење ловно техничких објеката - чеке отворене	ком.						5
26	Уређење ловно техничких објеката - чеке затворене	ком.		4				4
27	Кошење траве	ха	8	8	8	8	8	80
28	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	30.000
29	Израда WEB СИТЕ	ком.						1
30	Израда Центра за посетиоце и информативног пункта	ком.	2		2	1	2	9
31	Израда програма и пројеката	ком.	1	1	1	1	1	10
32	Израда стратешких процена утицаја	ком.	1	1	1	1	1	10

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2011. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија	
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55	0,59	217.414,14	0,25	92.124,64	0,16	58.959,77	1	368.498,55
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30	0,59	62.118,33	0,25	26.321,32	0,16	16.845,65	1	105.285,30
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30	0,59	62.118,33	0,25	26.321,32	0,16	16.845,65	1	105.285,30
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	3.409,49	358.985,20					3.409,49	358.985,20
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29			11.080,00	1.166.613,20			11.080,00	1.166.613,20
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33
9	Обележавање граница - I зона	ha	105,29	432,10	45.495,80	57,20	6.022,59	64,50	6.791,20	553,80	58.309,60
10	Обележавање граница - II зона	ha	105,29	1.700,00	178.993,00	221,60	23.332,26	309,10	32.545,14	2.230,70	234.870,40
11	Обележавање спољне границе	ha	105,29	4.267,10	449.282,96	4.670,16	491.721,15	4.086,39	430.256,00	13.023,65	1.371.260,10
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.052,85	15	15.792,75	12	12.634,20	7	7.369,95	37	38.955,45
13	Израда информативних табли	ком.	21.057,06	4	84.228,24	2	42.114,12	2	42.114,12	8	168.456,48
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	212.504,31	24	5.100.103,44	6	1.275.025,86	5	1.062.521,55	35	7.437.650,85
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	157.641,12	8	1.261.128,96	4	630.564,48	2	315.282,24	14	2.206.975,68
16	Постављање путоказа	ком.	15.792,80	22	347.441,60	17	268.477,60	15	236.892,00	54	852811,2
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	105.285,30	2	210.570,60	1	105.285,30	1	105.285,30	4	421141,2
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.105,71	8	16.845,68	5	10.528,55	5	84.228,40	18	37902,78
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	4.750,00	2	9.500,00	1	4.750,00	1	4.750,00	4	19000,00
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	26.321,32	2	52.642,64	1	26.321,32	1	26.321,32	4	105285,28
21	Уређење пешачких стаза	km	84.228,24			4	336.912,96			4	1.347.651,84
22	Уређење бицикличких стаза	km	318.600,00								
23	Кошење траве	ha	6.843,54	5	41.403,40	2	16.561,36	1	6.843,54	8	54748,32
24	Уређење хранилишта и појилишта	ком.	6.317,12								
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	210,57	1.000	210.570,00	1.000	210.570,00	1.000	210.570,00	3.000	631710,00
26	Израда WEB СИТЕ	ком.	105.285,30	0,59	62.118,33	0,25	26.321,33	0,16	16.845,65	1	105.285,30
27	Унутрашње опремање Центра за посетиоце-Одвраћеница	ком.	15.000.000,00			1	15.000.000,00			1	15.000.000,00
28	Израда програма - санације и ревитализације угрожених делова парка	ком.	1.660.500,00	0,59	979.695,00	0,25	415.125,00	0,16	265.680,00	1	1.660.500,00
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359.100,00
30	Материјално техничко опремање	ком.	1.500.000,00	0,59	885.000,00	0,25	375.000,00	0,16	240.000,00	1	1500000,00
	свега 1-30				<b>10.909.906,16</b>		<b>20.698.164,55</b>		<b>3.257.037,71</b>		<b>34.865.108,42</b>
	<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд -40%</b>										<b>13.946.043,37</b>
	<b>Учешће Буџета Републике Србије -60%</b>										<b>20.919.065,05</b>

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2012. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	1.594,74	167.910,17						1594,74	167.910,17
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
9	Обележавање граница - I зона	ha	105,29									
10	Обележавање граница - II зона	ha	105,29	1.652,40	173.981,20						1.652,40	173.981,20
11	Обележавање спољне границе	ha	105,29	6.568,40	691.586,84	7.460,77	785.544,68	4.173,95	439.475,77	18.203,12	1.916.606,50	
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.158,13	12	13.879,56	10	11.581,30	8	9.265,04	30	34.743,90	
13	Израда информативних табли	ком.	23.162,77	3	69.488,30	3	69.488,30	3	69.488,30	9	208.464,93	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8.032.662,75	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2.383.533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	15.792,80	19	300.063,20	15	236.892,00	14	221.099,20	48	758.054,40	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	115.813,83	1	115.813,83	1	115.813,83			2	231.627,66	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.217,28	4	8.869,12	4	35.476,48	2	4.434,56	10	22.172,80	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.130,00	1	5.130,00	1	5.130,00	1	5.130,00	3	15.390,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	1	28.953,45	1	28.953,45	1	28.953,45	3	86.860,35	
21	Уређење пешачких стаза	km	92.651,06	4	370.604,24					4	370.604,24	
22	Уређење бицикличких стаза	km	350.460,00									
23	Кошење траве	ha	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60.223,12	
24	Уређење хранилишта и појилишта	ком.	6.317,12	7	44.219,84	3	18.951,36			10	63.171,20	
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3.000	694.890,00	
26	Израда WEB СIТЕ	ком.	105.285,30									
27	Израда пројекта центра за посетиоце-Студеница	ком.	350.000,00					1	350.000,00	1	350.000,00	
28	Израда програма -пољопривреда	ком.	631.710,00	0,59	372.708,90	0,25	157.927,50	0,16	101.073,60	1	631.710,00	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359.100,00	
30	Уређење пута до ЗПД-а	км	126.342,36	2	252.684,72	1	126.342,36	2	252.684,72	5	631.711,80	
	свега 1-30				<b>10.013.751,45</b>		<b>4.006.340,58</b>		<b>3.278.880,84</b>			<b>17.298.972,87</b>
	<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>											<b>6.919.589,15</b>
	<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>											<b>10.379.383,72</b>

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2013. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29			1.452,56	152.940,05				1.452,56	152.940,05
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
9	Обележавање граница - I зона	ha	105,29									
10	Обележавање граница - II зона	ha	105,29									
11	Обележавање спољне границе	ha	105,29	10.500,00	1.105.545,00	6.104,27	642.718,59	3.415,06	359.571,67	20.019,33	2.107.835,26	
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.158,13	10	11.581,30	4	4.632,52	4	4.632,52	18	20.846,34	
13	Израда информативних табли	ком.	23.162,77	3	69.488,30	2	42.114,12	1	23.162,77	6	138.976,62	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8032662,75	
15	Надзор– број шум.инж. и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2383533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	15.792,80	20	315.856,00	15	236.892,00	12	189.513,60	47	742261,6	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	115.813,83	1	115.813,83			1	115.813,83	2	231627,66	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.217,28	4	8.869,12	2	4.434,56	6	13.303,68	12	26607,36	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.130,00	2	10.260,00	1	5.130,00	1	5.130,00	4	20520,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	2	57.906,90	1	28.953,45	1	28.953,45	4	115813,80	
21	Уређење пешачких стаза	km	92.651,06			2,5	231.627,65			2,5	579.069,13	
22	Уређење бицикличких стаза	km	350.460,00									
23	Кошење траве	ha	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60223,12	
24	Гајење и заштита шума	ha	3.078,00									
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3.000	694890,00	
26	Израда WEB СИТЕ	ком.	105.285,30									
27	Израда Центра за посетиоце (I фаза)- Студеница	ком.	5.650.000,00					1	5.650.000,00	1	5.650.000,00	
28	Израда програма -геонаслеђе	ком.	475.000,00	0,59	280.250,00	0,25	118.750,00	0,16	76.000,00	1	475.000,00	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359.100,00	
30	Уређење хранилишта и појилишта	ком.	6.948,83	10	69.488,30	4	27.795,32			14	97283,62	
	свега 1-30				<b>9.442.916,83</b>		<b>3.910.227,58</b>		<b>8.263.357,72</b>		<b>21.616.502,13</b>	
	<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>										<b>8.646.600,85</b>	
	<b>Учешће Буџета Републике Србије -60%</b>										<b>12.969.901,28</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2014. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ха	105,29	49,65	5.227,65					49,65	5.227,65	
7	Израда анекса ловне основе	ха	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ха	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ха	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ха	115,82	10.725,00	1.242.169,50					10.725,00	1.242.169,50	
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.158,13	7	8.106,91	4	4.632,52	4	4.632,52	15	17.371,95	
13	Израда информативних табли	ком.	23.162,77	3	69.488,30	3	69.488,30	1	23.162,77	7	162.139,39	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8032662,75	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2383533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	15.792,80	17	268.477,60	10	157.928,00	7	110.549,60	34	536955,2	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	115.813,83			2	231.627,66	1	115.813,83	3	347441,49	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.217,28	4	8.869,12	10	22.172,80	6	13.303,68	20	44345,6	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.130,00	1	5.130,00	2	10.260,00	2	10.260,00	5	25650,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	1	28.953,45	2	57.906,90	2	57.906,90	5	144767,25	
21	Уређење пешачких стаза	km	92.651,06	2	185.302,12			2	0,00	4	370604,24	
22	Уређење бициклистичких стаза	km	350.460,00									
23	Кошење траве	ха	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60223,12	
24	Уређење ловно техничких објеката - чеке отворене	ком.	84.228,24	5	421.141,20					5	421141,20	
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3.000	694890,00	
26	Уређење пута до ЗПД-а	км	126.342,36	2	252.684,72	2	252.684,72	1	126.342,36	5	631711,80	
27	Израда Центра за посетиоце( II фаза и опремање)- Студеница	ком.	4.500.000,00					1	4.500.000,00	1	4.500.000,00	
28	Израда пројекта центра за посетиоце-Голијска река	ком.	600.000,00	1	600.000,00					1	600.000,00	
29	Израда програма -туризам	ком.	526.426,50	0,59	310.591,64	0,25	131.606,63	0,16	84.228,24	1	526426,50	
30	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359100,00	
	свега 1-30				<b>10.804.000,29</b>		<b>3.352.546,84</b>		<b>6.843.476,10</b>		<b>21.000.023,23</b>	
<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>											<b>8.400.009,29</b>	
<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>											<b>12.600.013,94</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2015. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ИПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ха	105,29	665,77	70.098,90					665,77	70098,90	
7	Израда анекса ловне основе	ха	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ха	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ха	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ха	115,82	8.775,00	1.016.320,50					8775	1016320,50	
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.273,94	5	6.369,71	2	2.547,88	2	2.547,88	9	11465,46	
13	Израда информативних табли	ком.	25.479,05	2	50.958,10	1	25.479,05	1	25.479,05	4	101916,20	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8032662,75	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2383533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	17.372,08	15	260.581,20	10	173.720,80	10	173.720,80	35	608022,80	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	115.813,83	1	115.813,83					1	115813,83	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.217,28	6	13.303,68	2	4.434,56	2	26.607,36	10	22172,80	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.130,00	2	10.260,00	1	5.130,00	1	5.130,00	4	20520,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	2	57.906,90	1	28.953,45			3	86860,35	
21	Уређење пешачких стаза	км	92.651,06					3,5	324.278,71	3,50	324278,71	
22	Уређење бицикличких стаза	км	350.460,00									
23	Кошење траве	ха	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60223,12	
24	Уређење пута до ЗПД-а	км	126.342,36			3	379.027,08	4	505.369,44	7	884396,52	
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3000	694890,00	
26	Израда WEB СИТЕ	ком.	105.285,30									
27	Израда Центра за посетиоце (I фаза) Голијска река	ком.	10.000.000,00	1	10.000.000,00					1	10000000,00	
28	Израда програма -управљање водама	ком.	1.105.500,00	0,59	652.245,00	0,25	276.375,00	0,16	176.880,00	1	1105500,00	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359100,00	
	свега 1-29				<b>19.651.715,90</b>		<b>3.309.907,14</b>		<b>3.037.289,44</b>		<b>25.998.912,48</b>	
	<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>										<b>10.399.564,99</b>	
	<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>										<b>15.599.347,49</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2016. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29					1.623,38	170.925,70	1.623,38	170.925,70	
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29	32.507,00	3.422.662,03					32.507,00	3.422.662,03	
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ha	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ha	115,82									
11	Обележавање спољне границе (35.479-55.014)	ha	115,82									
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.273,94	5	6.369,71	2	2.547,88	2	2.547,88	9	11.465,46	
13	Израда информативних табли	ком.	25.479,05	2	50.958,10	1	25.479,05	1	25.479,05	4	101.916,20	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8032662,75	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2383533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	17.372,08	10	173.720,80	8	138.976,64	8	138.976,64	26	451674,08	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	115.813,83	2	231.627,66	1	115.813,83	1	115.813,83	4	463255,32	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.439,00	10	24.390,00	5	12.195,00	5	12.195,00	20	48780,00	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.130,00	3	15.390,00	2	10.260,00	2	30.780,00	7	35910,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	3	86.860,35	2	57.906,90	2	57.906,90	7	202674,15	
21	Уређење хранилишта и појилишта	ком.	7.643,71	5	38.218,55	5	38.218,55			10	76437,1	
22	Уређење бицикличких стаза	km	350.460,00	2	700.920,00			2	700.920,00	4	1401840,00	
23	Кошење траве	ha	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60223,12	
24	Уређење пута до ЗПД-а	км	138.976,60					5	694.883,00	5	694.883,00	
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3.000	694890,00	
26	Израда информативног пункта	ком.	1.500.000,00			1	1.500.000,00	1	1.500.000,00	2	3.000.000,00	
27	Израда Центра за посетиоце (II фаза) Голијска река	ком.	7.900.000,00	1,00	7.900.000,00					1	7.900.000,00	
28	Израда програма -управљање отпадом	ком.	1.105.500,00	0,59	652.245,00	0,25	276.375,00	0,16	176.880,00	1	1.105.500,00	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359.100,00	
	свега 1-29				<b>20.701.220,28</b>		<b>4.592.012,17</b>		<b>5.424.584,20</b>		<b>30.717.816,65</b>	
	<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>										<b>12.287.126,66</b>	
	<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>										<b>18.430.689,99</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2017. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.										
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	2.492,91	262.478,50	450,50	47.433,15	90,56	9.535,06	3.033,97	319.446,70	
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ha	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ha	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ha	115,82									
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.273,94	7	8.917,58	5	6.369,70	5	6.369,70	17	21.656,98	
13	Израда информативних табли	ком.	25.479,05	1	25.479,05	1	25.479,05	1	25.479,05	3	76.437,15	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	229.504,65	24	5.508.111,60	6	1.377.027,90	5	1.147.523,25	35	8032662,75	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	170.252,41	8	1.362.019,28	4	681.009,64	2	340.504,82	14	2383533,74	
16	Постављање путоказа	ком.	17.372,08	7	121.604,56	4	69.488,32	4	69.488,32	15	260581,2	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	127.395,21	2	254.790,42	2	509.580,84	2	254.790,42	6	764371,26	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.439,00	10	24.390,00	10	243.900,00	10	24.390,00	30	73170,00	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.643,00	4	22.572,00	3	16.929,00	3	16.929,00	10	56430,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	28.953,45	4	115.813,80	3	86.860,35	3	86.860,35	10	289534,50	
21	Уређење ловно техничких објеката - чеке затворене	ком.	115.815,00	4	463.260,00					4	463260	
22	Уређење бицикличких стаза	km	350.460,00	3	1.051.380,00			4	1.401.840,00	7	2453220,00	
23	Кошење траве	ha	7.527,89	5	37.639,45	2	15.055,78	1	7.527,89	8	60223,12	
24	Гајење и заштита шума	ha	3.078,00									
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	231,63	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	1.000	231.630,00	3.000	694890,00	
26	Израда WEB СИТЕ	ком.	105.285,30									
27	Израда пројекта центра за посетиоце-Шереметовица	ком.	380.000,00			1	380.000,00			1	380.000,00	
28	Израда програма - народно градитељство Голије	ком.	4.200.000,00	0,59	2.478.000,00	0,25	1.050.000,00	0,16	672.000,00	1	4200000	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359100	
	свега 1-29				<b>12.226.543,99</b>		<b>4.850.279,73</b>		<b>4.364.958,10</b>		<b>21.441.781,82</b>	
<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>											<b>8.576.712,73</b>	
<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>											<b>12.865.069,09</b>	



**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2018. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	4.847,03	510.343,80	2.257,31	237.672,17	979,94	103.177,88	8.084,28	851.193,84	
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ha	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ha	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ha	115,82									
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.401,33	4	5.605,34	3	4.203,99	3	4.203,99	10	14.013,30	
13	Израда информативних табли	ком.	28.026,95	1	28.026,95	1	28.026,95	3	84.080,85	5	140.134,75	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	252.455,11	24	6.058.922,64	6	1.514.730,66	5	1.262.275,55	35	8835928,85	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	187.277,65	8	1.498.221,20	4	749.110,60	2	374.555,30	14	2621887,1	
16	Постављање путоказа	ком.	19.109,29	5	95.546,45	6	114.655,74	3	57.327,87	14	267530,06	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	127.395,21	3	382.185,63	3	1.146.556,89	2	254.790,42	8	1019161,68	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.439,00	15	36.585,00	15	548.775,00	10	24.390,00	40	97560,00	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.643,00	5	28.215,00	4	22.572,00	3	16.929,00	12	67716,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	31.848,79	5	159.243,95	5	159.243,95	4	127.395,16	14	445883,06	
21	Уређење пешачких стаза	km	101.916,17	3	305.748,51	2	203.832,34			5	509580,85	
22	Уређење пута до ЗПД-а	км	138.976,60	5	694.883,00			1	138.976,60	6	833859,6	
23	Кошење траве	ha	8.280,68	5	41.403,40	2	16.561,36	1	8.280,68	8	66245,44	
24	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	254,79	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00	3.000	764370,00	
25	Израда Центра за посетиоце (I фаза) Шереметовица	ком.	5.300.000,00			1	5.300.000,00			1	5.300.000,00	
26	Израда програма -мониторинг шумских екосистема	ком.	2.316.200,00	0,59	1.366.558,00	0,25	579.050,00	0,16	370.592,00	1	2316200,00	
27	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359100,00	
28	Израда информативног пункта	ком.	1.500.000,00	1	1.500.000,00					1	1.500.000,00	
	свега 1-28				<b>13.224.736,62</b>		<b>10.989.297,65</b>		<b>3.151.855,54</b>		<b>27.365.889,81</b>	
<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>											<b>10.946.355,92</b>	
<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>											<b>16.419.533,89</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2019. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	2.697,58	284.028,20					2697,58	284028,2	
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41	1	26.321,33	
9	Обележавање граница - I зона	ha	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ha	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ha	115,82									
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.401,33	3	4.203,99	2	2.802,66	3	4.203,99	8	11.210,64	
13	Израда информативних табли	ком.	28.026,95	1	28.026,95	1	28.026,95	2	56.053,90	4	112.107,80	
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	252.455,11	24	6.058.922,64	6	1.514.730,66	5	1.262.275,55	35	8835928,85	
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	187.277,65	8	1.498.221,20	4	749.110,60	2	374.555,30	14	2621887,1	
16	Постављање путоказа	ком.	19.109,29	6	114.655,74	3	57.327,87	6	114.655,74	15	286639,35	
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	127.395,21	3	382.185,63	2	254.790,42	1	127.395,21	6	764371,26	
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.439,00	15	36.585,00	10	24.390,00	5	12.195,00	20	48780,00	
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.643,00	3	16.929,00	2	11.286,00	2	11.286,00	7	39501,00	
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	31.848,79	5	159.243,95	4	127.395,16	3	95.546,37	12	382185,48	
21	Уређење пешачких стаза	km	101.916,17	2,5	254.790,43	1	101.916,17	1	101.916,17	4,5	458622,765	
22	Уређење бициклистичких стаза	km	385.506,00									
23	Кошење траве	ha	8.280,68	5	41.403,40	2	16.561,36	1	8.280,68	8	66245,44	
24	Уређење пута до ЗПД-а	км	138.976,60	3,00	416.929,80			4	555.906,40	7	972836,2	
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	254,79	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00	3.000	764370,00	
26	Израда информативног пункта	ком.	1.650.000,00	1	1.650.000,00					1	1650000	
27	Израда Центра за посетиоце (II фаза) Шереметовица	ком.	3.500.000,00			1	3.500.000,00			1	3.500.000,00	
28	Израда програма -мониторинг ретких врста	ком.	2.421.500,00	0,59	1.428.685,00	0,25	605.375,00	0,16	387.440,00	1	2421500,00	
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00	1	359100,00	
	свега 1-29				<b>12.888.058,68</b>		<b>7.358.018,85</b>		<b>3.436.590,55</b>		<b>23.682.668,08</b>	
<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд - 40%</b>											<b>9.473.067,23</b>	
<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>											<b>14.209.600,85</b>	

**Програм управљања Парка природе "Голија" за 2020. годину**

Ред.б рој	Вид рада	Јед. мере	Јединична цена(дин.)	Ивањица		Рашка		Краљево		Свега ПП Голија		
				обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	обим	вредност	
				радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	радова	(дин)	
0	1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1	Израда средњорочног плана управљања	ком.	368.498,55									
2	Израда годишњег програма управљања	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
3	Израда годишњег извештаја	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
4	Израда Правилника о унутрашњем реду	ком.	105.285,30									
5	Израда Правилника о накнадама	ком.	105.285,30									
6	Израда анекса основа газдовања шумама	ha	105,29	5.475,33	576.497,50	1.415,97	149.087,48				6.891,30	725.584,98
7	Израда анекса ловне основе	ha	105,29									
8	Израда Програма унапређења рибарства (годишњи)	ком.	26.321,33	0,59	15.529,58	0,25	6.580,33	0,16	4.211,41		1	26.321,33
9	Обележавање граница - I зона	ha	115,82									
10	Обележавање граница - II зона	ha	115,82									
11	Обележавање спољне границе	ha	115,82									
12	Израда и постављање ознака -табли	ком.	1.401,33	2	2.802,66	2	2.802,66	3	4.203,99		7	9.809,31
13	Израда информативних табли	ком.	28.026,95	2	56.053,90	2	56.053,90	1	28.026,95		5	140.134,75
14	Чување – број чувара и њихови трошкови	број	252.455,11	24	6.058.922,64	6	1.514.730,66	5	1.262.275,55		35	8835928,85
15	Надзор– број шум.инж.и њихови трошкови	број	187.277,65	8	1.498.221,20	4	749.110,60	2	374.555,30		14	2621887,1
16	Постављање путоказа	ком.	19.109,29	5	95.546,45	3	57.327,87	4	76.437,16		12	229311,48
17	Постављање столова са надстрешницама-"печурке"	ком.	127.395,21	2	254.790,42	1	127.395,21	1	127.395,21		4	509580,84
18	Израда и постављање корпи за отпатке	ком.	2.439,00	5	12.195,00	2	4.878,00	3	7.317,00		10	24390,00
19	Израда и постављање ложишта за пикник	ком.	5.643,00	2	11.286,00	1	5.643,00	1	5.643,00		4	22572,00
20	Израда и уређење изворишта и чесми	ком.	31.848,79	2	63.697,58	2	63.697,58	1	31.848,79		5	159243,95
21	Уређење пешачких стаза	km	101.916,17					2,5	254.790,43		2,5	254790,425
22	Уређење бициклистичких стаза	km	385.506,00			4	1.542.024,00				4	1.542.024,00
23	Кошење траве	ha	8.280,68	5	41.403,40	2	16.561,36	1	8.280,68		8	66245,44
24	Гајење и заштита шума	ha	3.078,00									
25	Штампање флајера, публикације и др.	ком.	254,79	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00	1.000	254.790,00		3.000	764370,00
26	Израда информативног пункта	ком.	1.650.000,00	1	1.650.000,00	1	1.650.000,00				2	3300000,00
27	Уређење пута до ЗПД-а	км	138.976,60	3	416.929,80	3	416.929,80	2	277.953,20		8	1111812,8
28	Израда програма -мониторинг вода	ком.	2.421.500,00	0,59	1.428.685,00	0,25	605.375,00	0,16	387.440,00		1	2421500,00
29	Израда стратешких процена утицаја	ком.	359.100,00	0,59	211.869,00	0,25	89.775,00	0,16	57.456,00		1	359100,00
	свега 1-29				<b>12.680.279,30</b>		<b>7.325.923,12</b>		<b>3.171.047,49</b>			<b>23.177.249,91</b>
<b>Учешће ЈП "Србијашуме" Београд -40%</b>												<b>9.270.899,96</b>
<b>Учешће Буџета Републике Србије - 60%</b>												<b>13.906.349,95</b>

**16.**

**ЛИТЕРАТУРА**

## Коришћена литература:

1. Студија заштите Парка природе „Голија“ (Завод за заштиту природе Србије).
2. Уредба о заштити Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 45/20.07.2001.године) и Уредба о измени Уредбе о заштити Парка природе "Голија" („Сл.гл.РС“, број 47/26.06.2009.године).
3. Услови заштите природе и животне средине за израду планова управљања за Парк природе "Голија" (деловодни број 2501/1 од 2.09.2010. године);
4. Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Голија“ („Сл.гл.РС“, број 16/06.03.2009. године).
5. Општа основа за Голијско шумско подручје (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Голија“ Ивањица).
6. Општа основа за Доње - ибарско шумско подручје (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Столови“ Краљево).
7. Општа основа за Горње - ибарско шумско подручје (ЈП „Србијашуме“ Београд, Шумско газдинство „Шумарство“ Рашка).
8. Програм унапређења рибарства рибарског подручја „Голија“.
9. План управљања Парка природе „Стара планина“ за период 2010.-2019. година.
10. Ловна основа газдовања ловиштем „Голија“.
11. Ловна основа газдовања ловиштем „Бисер Вода - Диван“.
12. Закон о заштити природе („Сл.гл.РС“, број 36/15.05.2009. године).
13. Закон о шумама („Сл.гл.РС“, број 46/1991. године).
14. Законом о рибарству („Сл.гл.РС“, број 36/2009).
15. Закон о заштити животне средине („Сл.гл.РС“, број 135/2004).
16. Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл.гл.РС“, број 135/2004).
17. Закон о процени утицаја на животну средину („Сл.гл.РС“, број 135/2004).
18. Закон о управљању отпадом („Сл.гл.РС“, број 36/15.05.2009. године).
19. Правилник о начину обележавања граница рибарског подручја („Сл.гл.РС“, број 79/28.09.2009).
20. Правилник о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС“, број 30/1992).
21. Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл.гл.РС“, број 85/2009).
22. Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, број 31/2005).